

﴿١٢﴾ سُورَةُ يُوسُفَ YÛSÛF SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Sûreyi celileye, sûreyi Yûsûf derler. Çünkü Yûsûf Aleyhis-selâm'ın ahvalini müştemildir. Tesmiye-i kü'l ve ism-i cüz, cüzün ismiyle kü'l tesmiye edilmiştir. Bu sûreyi celile 111 âyet, 1777 kelime, 7162 harften ibarettir.

Rivâyet edildiğine göre; Yahudi âlimleri, Mekke müşriklerine "İsrailoğulları ne sebeple Mısır'a geçmişlerdi? Muhammed Sallâl-lâhû Aleyhivesellem'e sorun bakalım ne diyecek?" demişlerdi. Onlar da sormuş, bunun üzerine bu sûre nâzil olmuştu.

Diğer bir nüzul sebebi de; Peygamberan-ı İzam'ın bundan evvel yedisinin ahvali geçti. Bunlardan gaye, Rasûl-û Ekrem'e teselli olup senin arkadaşların olan peygamberler de birçok zahmet çekmişler, ümmetleri onları tekzip etmişler ve onlar da tahammül etmişler. Neticede inkâr edenlere gazab-ı İlâhi gelmiş, İmân edenlere ve peygamberlere İlâhi yardım edilmiş olduğunu anlatmak.

Sormuşlar; "Yûsûf kimdir?" Râsûl-û Ekrem buyurmuşlar.

"el kerimübn'ül - kerimübn'ül - kerimübn'ül - kerimübn'ül / Yûsûfübnü - Yâkûbübnü - İshakibnü - İbrahim" böyle demişler.

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ-1

الرّ Müteşabihât-ı Kur'aniye'dendir. Herkesin anlamıyacağı yani şifre, muhib ile mahbubun arasında bir şifredir. Hâlik-i Kâinat, Habibine bir şey söyler diğer herkes bilmesin diye. Mültekaddimin ulemâ demişler ki biz burada fikrimizi karıştırmıyoruz. Muhib ile mahbubun arasında cereyan etmiş kelimedir. Onlar bilirler, "Âllâhü hü e'lemü bi muradihi bizâlike" demişler.

Lâkin müteahhırın bazı mânâlar vermişler. Elif, Âllâh'tan. Ey-yühel-insanül-layık-layıkurreşid şeklinde teviller yapmışlar.

تِلْكَ Bu. Yani bu sûreyi celilede mevcut olan âyetler yahut bu sûre, آيَاتُ الْكِتَابِ Kitabullâh'ın âyetleridir. الظُّهِنِ Zahir olan, halâli haramdan, hakkı batıldan, hidâyeti dalâletten izhar eden Kitabullâh'ın âyetleridir.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ-2

إِنَّا Biz azimüşşan, أَنْزَلْنَاهُ bu Kur'an'ı gönderdik قُرْآنًا عَرَبِيًّا Ara-bi bir lisan ile. Arab lisanı ile gönderdik. لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ Tâ ki siz akıl-tefehüm edesiniz. Demek ki Kur'an, Arabidir. Arabi olmayan Kur'an değildir. VeleVKi tercüme olsun, velevki mânâsına yakın da olsa bile Kur'an olamaz. Çünkü Kur'an'ın hem mânâsı Âllâh'tan nâzil olmuş, hem lafzı Âllâh'tan nâzil olmuş. Lafzını çevirdi mi, o Kur'an değildir. Kur'an-ı Azimüşşan tefsiri kabul eder, tercümeyi kabul etmez.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ-3

نَحْنُ Biz Azimüşşan, Cenâb-ı Hak emrediyor. Hikâ-

ye edeceğiz عَلَيْكَ sana أَحْسَنَ الْقَصَصِ kıssaların ahseni. Yûsûf Aleyhisselâm, en güzel bir insan idi. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'den başka hiçbir insan, Yûsûf Aleyhisselâm'dan güzel halk olunmamıştır. Râsûl-û Ekrem'in melâhatı ondan çok fazla idi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem güneş gibi olduğu için kimse ona bakmaya tahammül edemiyor, gözleri kamaşıyordu. Yûsûf Aleyhisselâm ise ay gibi olduğundan, şekl-i kıyafet-i şemalini anlayıp tarif izah edebiliyordu.

En güzel bir şekilde sana anlatıyoruz. Birçok nükteler var. Eski hükümdarların bazı halleri var. Ulemânın ahvali mevcut, hanımların hilelerinden bahsediyor. Sabr-ı tahammüle müfteridir bu surei celile. Sabrın gayesi nereye varıyor izah ediyor. Bunların hepsi içinde olduğundan ahsen-i kasastır. بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ İn-zal ettik, vahyettik sana ey Habibim bu sûreyi Kur'an'ı. وَإِنْ كُنْتَ مِنَ الْغَافِلِينَ Sana vahyetmeden evvel, (bu haberleri) el-bette bilmeyenlerden idin. Âllâh CelleCelâlûhû bildirmeyince, hiç kimse gaybı bilmez. Âllâh bildirdikten sonra her şeyi bilir.

Yûsûf Aleyhisselâm 123 sene yaşamış, Yâkûb Aleyhisselâm 147 sene, İshak Aleyhisselâm 180 sene, İbrahim Aleyhisselâm 173 sene yaşamıştır.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ 4-

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ Ey Habibim Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine izah et de ibret alsınlar o zamanları ki; Yûsûf Aleyhisselâm dedi babasına (Yâkûb Aleyhisselâm'a.) يَا أَبَتِ Ey

babam رَأَيْتُ ben gördüm rüyada, (Embiya-ı İzam'ın rüyaları vahyidir.) أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا on bir yıldızı gördüm, وَالشَّمْسَ Güneş'i gördüm, وَالْقَمَرَ Ay'ı gördüm, رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ bana secde ettiler demişti. Bu secde ibadet secdesi değil hudû secdesi, inhina secdesi, hürmet secdesi. Bana eğiliyordu.

Yâkûb Aleyhisselâm'ın on iki oğlu vardı. İçlerinden Yûsûf'u hepsinden ziyade severdi.

Yûsûf Aleyhisselâm rüyasını on iki yaşında iken, Cumaya tesadüf eden bir Kadir gecesini görmüş ve babasına anlatmıştı.

Yâkûb Aleyhisselâm anladı ki on bir yıldız Yûsûf'un on bir kardeşine işaretidir ve Cenâb-ı Hak, onu hepsine üstün kılacaktır. Güneş ve Ay da kendisi ve Yûsûf Aleyhisselâm'ın teyzesi olan zevcesidir.

Annesi küçükken vefat etmişti. Kardeşleri rüyasını öğrenirler de, ki rüya yorumlamayı bilirlerdi, belki kendisine fenalık ederler diye düşünmüştü.

قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ

لَا تَقْصُصْ Yâkûb Aleyhisselâm söyledi. Ey evladım, قَالَ يَا بُنَيَّ bu rüyayı kardeşlerine söyleme. Niçin söyleme- sin? Çünkü hased ederler. Bu rüyadan anlarlar ki sen, onların hepsinin fevkine çıkacaksın (Bundan anlaşılır ki bir insan iyi bir rüya gördü mü, herkese açıp söylemesin temiz insanlara anlatsın.) Hikâye etme, rüyanı kardeşlerine anlatma. فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا Sonra sana bir tuzak kurarlar. Eğer onlar sâlihtirler amma إِنَّ الشَّيْطَانَ

لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ şeytan, insan için zahir olan bir düşmandır. (Olur ki kardeşlerine vesvese verir, kâlpilerine hased düşürür.)

Kişi, oğlunun kendisinden hayırlı olmasını ister fakat çoğu zamanlar kardeşler değil! Yâkûb Aleyhisselâm bu bakımdan endişe duymuştu.

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ 6-

وَكَذَلِكَ Böylece yani nasıl ki bu rüyada sana göstermişler ki on bir yıldız, ay, güneş sana secde ediyorlar aynen onun gibi, Âllâh menzileni ref eder yükseltir. Seni intihab-ı ihtiyar eder, seni peygamber yapar. وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ Âllâh, seni ihtiyar eder nübüvvet için. وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ Rabbini, seni nübüvvet için ihtiyar eder. وَيُعَلِّمُكَ Hadislerin, sözlerin tevilini sana bildirir. Ya rüyaların tevilini ya da hükümdarların yahutta halkın söylediği sözleri, anlamadığı sözleri sana bildirir. Ondan sonra وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ nübüvvetle ikramını in'am eder sana. وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ Âllâh Celle-Celâlûhû, Yâkûb'un âline evlâtlarına da nimetini tamamlayacaktır. كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ Nasıl ki Âllâh-û Teâlâ, nübüvvet ile risalet ile senin âbâ-û ecdadına, إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ İbrahim ve İshak'a, (kendisini söylemiyor çünkü insan kendisini meth-û sena etmez, ona işaretler. Mümkün olduğu kadar insan kendini medih etmemelidir.) Nasıl ki bundan evvel İbrahim ve İshak'a, Âllâh-û Teâlâ nübüvvet-i risalet ile onları taltif etti intihab etti, sana da aynen lütfedecek. إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âllâh, Rabbini âlimdir halkın

ahvaline. Layık kim ise ona verir, seni buna layık görmüştür. **حَكِيمٌ**
Her şeyi yerli yerine halk eder.

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٍ لِلْسَّائِلِينَ -7

Muhakkak var, **يُوسُفَ** Yûsûf Aleyhisselâm'ın hikâyesi ki gelecek **وَإِخْوَتِهِ** on bir kardeşinin. **آيَاتٍ** İbretler var, **لِلْسَّائِلِينَ** sual eden soranlar için.

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنْنَا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ -8

Kardeşleri dediler ki; Bu rüya eğer ki babası dedi kardeşlerine söyleme. Nihayet dolaylı olarak kardeşlerinin kulağına gitti. Yâkûb Aleyhisselâm da Yûsûf Aleyhisselâm'ı çok severdi, bu rüyayı da işittikten sonra o muhabbet kat kat oldu. Öyle hale geldi ki Yûsûf Aleyhisselâm'ı görmeden edemezdi. Kardeşleri bu hali görüp rüyayı da duyunca, "artık babamız aklını kaybetmiş, bizim kıymetimiz de kalmadı" diye hased etmeye başladılar. **إِذْ قَالُوا أَحَبُّ إِلَيْنَا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ** Dediler ki; "Yûsûf'la kardeşi (Bünyamin,) **وَإِخْوَتِهِ** babamıza bizden daha ziyade sevimli oldular. **وَنَحْنُ عُصْبَةٌ** Biz bir cemâatız on kişiyiz, kuvvet-i kudret sahibiyiz, kazanan ve halkın içinde şöhret bulan biziz, işe yarar bir topluluğuz, (sevilmeye o zayıf ve aciz iki çocuktan daha layığız.) **إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ** Herhalde babamız apaçık bir yanlışlık içindedir.

Yûsûf Aleyhisselâm ile Bünyamin bir anadan, diğer oğulları ise başka bir anadan idiler.

أَقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ-9
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ

أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا (İçlerinden biri,) "Yûsûf'u öldürün." (Büyük kardeş Yahuda dedi. "Hayır, katil mühim bir şeydir. Ola maz" dedi.) Öyle ise onu (uzak) bir yere atın, öyle bir yer ki يَخْلُ babanızın yüzü (sevgisi) yalnız size münhasır kalsın. وَتَكُونُوا Olursunuz, مِنْ بَعْدِهِ Yûsûf'tan sonra Yûsûf'tan sonra sâlih bir insan olursunuz. Bundan sonra günâhınıza tevbe eder, sâlihler zümresinden olursunuz (yahut mazeret serdedersiniz. Babanızla aranız düzelir veya işiniz yoluna girer) dedi.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَالْقَوْهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ-10
بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ Birisi onlardan söyledi ki Yahuda'dır. Dedi; لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ "Yûsûf'u öldürmeyiniz çünkü katil azim bir şeydir. يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ Onu kuyunun dibine atın. السَّيَّارَةِ Seyyara, misafirler, gelen geçen onu görür. Eğer ölürse gim der, kalırsa görürler götürürler. Geçen kervanlardan biri onu alsın götürsün" dedi. İِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ "Mutlaka yapacaksanız, bari böyle yapın" dedi.

Bu teklifi yapan, Yahuda isminde olan. Kardeşlerine bunu kabul ettirdi ve babalarına geldiler.

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ-11

قَالُوا Dediler babalarına; "Ey babamız, niçin korkuyor-

sun bizden? عَلَيَّ مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا Niçin bizden emin olmuyorsun, Biz, ona nasihat edeceğiz. وَأَنَا لَهُ لَنَاصِحُونَ Yûsûf'tan dolayı? Biz, ona iyilik isteyen kimseleriz.

أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ-12

يَرْتَعُ Yarın onu, bizimle beraber (kira) gönder. Bizimle beraber yemişleri yer وَيَلْعَبُ oynar, وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ biz top-tan onu muhafaza edeceğiz." Yâkûb Aleyhisselâm'a böyle teminat verdiler.

Yâkûb Aleyhisselâm cevap veriyor;

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ-13

أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ Muhakkak ben kalbime hüzn gelir, قَالَ إِنِّي أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ Korkuyorum ki sizin onu götürmenizle. وَأَخَافُ siz ondan habersiz bir kurt yer. وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ Kendisinden gafil bulunursunuz da gelip onu kurdun yemesinden korkarım."

قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذَا لَخَاسِرُونَ-14

قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذِّئْبُ Dediler ki; "Eğer kurt gelse, onu aramızda alıp yerse وَنَحْنُ عُصْبَةٌ biz kuvvetli bir topluluk olduğumuz halde. Bir kurt gelip onu alırsa, إِنَّا إِذَا لَخَاسِرُونَ biz o vakit ne kadar hüsranda aciz kimseler sayılırız. Kurt gelsin de on kişinin arasından kardeşimizi götürsün de biz aciz kalalım, bu olur mu?" diye teminat verdiler.

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ 15-
لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ Yâkûb Aleyhisselâm, Yûsûf Aleyhisselâm'ı çağırır. Diyor ki; "Oğlum, sen gidiyorsun nasihatımı dinle. "Bir belaya düştüğün zaman **iste'ni billah**, Âllâh'tan talep et yardımı, kimse-den değil. **Hasbiyellahü veni'mel vekil** kelimesine çokça devam et." (Cemâat olursa, **hasbünellah hüve ni'mel vekil**.) Çünkü diyor, "babamız İbrahim Aleyhisselâm da ateşe atılırken bu kelimelere devam etti" diyor. Sonra demiş; "Sen beni hiç unutma, ben de seni hiç unutmam. Beni görünceye kadar gülme, ben de seni görme-yince gülmem" diyerek bu nasihatları yaptı. فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا Vaktaki Yûsûf Aleyhisselâm'ı kardeşleri götürdüler ve onu bir kuyu dibine atmayı kararlaştırdılar ve kuyuya attılar. Attılar ama nimet orada hâsıl oldu. En sıkıntı zamanında, Cenâb-ı Hakk'ın lütufları zuhur ediyor. Nübüvvet işareti, o kuyuda hâsıl olmuş. Tefsirin bildirdiğine göre; Yûsûf Aleyhisselâm kuyuya atıldığı zaman, eski kuyu, bir takım hayvanlar vardı etraf-larda, onlar birbirine dediler ki; "Bir peygamber buraya misafir geliyor. Herkes kendi yuvasında bulunsun, kimse dışarıya çıkma-sın." Yılan dinlemedi, başını dışarı çıkardı. Çıkardığı zaman Cibril-i Emin, yılanı bağırmış. O sayha yüzünden yılanların, bugün de kulakları sağır olduğundan işitmiyor.

Yûsûf Aleyhisselâm kuyunun dibine giderken,

"ya şahidan gayra gâib; ey gaib olmayan, hazır Âllâh.

Ya kadri gayra gaib; benim yanımda olan Rabbim.

İc'alli min emri hâzâ feracen ve mahrace; Ya Rabbi, sen ne münasip görürsen onu yap.”

İşte orada, nübüvvete işaret olarak bu durum hâsıl olmuş. **وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ لِلْبَيْتِ وَإِذْ يَحْمِلُ إِسْحَاقُ الْحِمَامَ** İlâhi vahiy hâsıl oldu Yûsûf Aleyhisselâm'a, kuyunun dibinde. **لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا** "Sen, onlara bildirirsin. Bugün **بِأَمْرِهِمْ** onların yaptığını, bundan sonra yani sen peygamber olursun. Onlar senden aşağı olacaklar, bunu onların hatırına getirirsin. **وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ** Sen onların bu işlerini, onlar farkına varmaksızın (bir gün) kendilerine haber vereceksin" diye vahyettik. (Şuurları yok, şuurları olsaydı bunu yapmazlardı.)

Yûsûf Aleyhisselâm için eğer ki kuyunun dibi felâkettir fakat oradaki muhabbet, oradaki iltifat-ı İlâhi her zamankinden farklı idi.

Muhabbet bir bela şeydir, giriftar olmayan bilmez.

Cefayı çekmeyen âşık, safanın kadrini bilmez.

Yûsûf Aleyhisselâm, kuyunun içinde üç gün kaldı.

وَجَاءُوا آبَاءَهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ-16

وَجَاءُوا آبَاءَهُمْ Kardeşleri geldiler, kuyuya atarken üstündeki gömleği de çıkarmışlardı. O gömleğin üzerine, kestikleri hayvanın kanını Yûsûf Aleyhisselâm'ın gömleği üzerine buladılar. Akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler, **عِشَاءً يَبْكُونَ** yatsı vakti ağlayıcı olarak. Tefsirin bildirdiğine göre ağlamak, doğruluğa delalet etmiyor, yalancı ağlamalar çok oluyor. Âyette ne diyor? Ağlayarak geldiler, diyor. Halbûki bu ağlamak yalandır, demek ki ağlamaların çoğu yalandır.

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ-17
الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

Babasına dediler. يَا أَبَانَا “Ey babamız, halî beyan ediyorlar. İْنَا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ Biz sahraya gittik, müsabaka ederdik, koşar oynardık. وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا Yûsûf Aleyhisselâm’ı da eşyalarımızın başında bırakmıştık. فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ Biz müsabakada meşgul iken (ne yazık ki) onu kurt yemiş. وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا Şimdi biz doğru da söylesek inanmıyorsun, وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ eğer biz doğru da söylesek sen bize inanmazsın” dediler.

وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمُ الْنَفْسُكُمُ أَمْرًا-18
فَصَبِرْ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

Bir de Yûsûf’un gömleğini, üzerine yalan kan bulaştırarak getirdiler. Yâkûb Aleyhisselâm, onu alıp yü- züne sürdü ve hatta kan yüzünü boyadı. Ve (ben hiç böyle halim kurt görmedim) dedi. Oğlumu yesin de gömleğini yırtmasın. Son- ra onlara diyor. قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمُ الْنَفْسُكُمُ أَمْرًا Hayır, dedi nefisleri- niz size (kötü) bir işi güzel gösterdi. Bana da düşen budur, فَصَبِرْ bir sabr-ı cemildir. Sabr-ı Cemil nedir? Ah-û figan etmeyen, bağırıp çağırmayan bir sabırdır. Eğer bağırarak çağırmak olursa sabr-ı cemilden çıkar. وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ Sizin bu söyle- diklerinize karşı ancak Âllâh-û Teâlâ’nın yardımını isterim.

Üç gün geçtikten sonra;

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَةً قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ ۝١٩
وَأَسْرُوهُ بِضَاعَةٌ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ Medyen'den, Mısır'a giden bir kervan, kuyunun yakınına kondu. فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ **varid-yeridünel mê**, Suyu arayan-ları gönderdiler. Su nerede var, aradılar ve kuyuyu buldular. فَأَدْلَى دَلْوَةً Delve; kova demektir. Kovayı kuyunun dibine saldılar, su çıkarmak için, Kova aşağı indiğinde, Yûsûf Aleyhisselâm kovaya hev men yapıştı. قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ Kovayı çeken adam baktı ki ağır geliyor. Kova ile beraber çıkan ay gibi parlak bir insan. Dedi; "ya büşra, ey müjde bizim olsun ne mutlu bize ki bir evlât çıktı buradan" yahutta arkadaşının ismi Büşra'dır. "Ey Büşra, gel yardım et de beraber çıkaralım." وَأَسْرُوهُ Gizlediler بِضَاعَةٌ meta' gibi. وَاللَّهُ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, alimdir onların yaptıklarından.

Yolcular veya bunu haber alan kardeşleri, onu bir ticaret malı gibi sakladılar. Âllâh-û Teâlâ ise ne yaptıklarını biliyordu.

Yûsûf Aleyhisselâm'ın kardeşleri de ara sıra gözetirlerdi. Oraya kâfilenin geldiğini gördüler, kuyuyu da yokladılar, bir seda yok. Kâfileye bakınca, Yûsûf Aleyhisselâm'ı gördüler. "İşte bu bizim kölemizdir, kaçmıştır. Siz bunu nasıl aldınız? İsterseniz size satalım" dediler. Onlar da alıcı oldular. Ve sattılar. Yûsûf Aleyhisselâm da belki öldürürler diye çekindiğinden sesini çıkarmamıştı. Nihayet pazarlık ettiler.

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ۝٢٠

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ Yok pahasına, birkaç dirheme Yûsûf Aleyhisselâm'ı sattılar. Maksatları para kazanmak değil, sırf

onu babalarından uzaklaştırmaktı. Yirmi dirhem gümüş, bir çift takunya ve iki kat elbise. Yahûda hissesini almadı. İkişer dirhem paylaştılar. **وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ** Onlar zaten ona karşı rağbetsiz idiler.

Bunun hikmeti nedir? Yûsûf Aleyhisselâm babasının yanında iken aynaya baktığının bir defasında hayaline gelmiş ve demiş; “Âllâh CelleCelâlûhû bu güzelliği bana vermiş. Eğer ben köle olarak satılırsam, kimbilir ne kadar pahalı olarak satılırım?” düşüncesi neticesinden olmuş.

**وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِمَرْأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوِيَهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا 21-
أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ**

Mısır’a götürüldüğünde, orada Nuhas pazarı varmış kölelerin satıldığı yerde. Tüccar, zengin çadırını kurmuş. Yûsûf Aleyhisselâm’a da güzel bir elbise giydirmiş, iyi bir atın üzerine bindirmiş. Üç gün sonra, filan günde müzayede ile satılacaktır. Mısır halkı hepsi gelip bakmışlar, bu güzellik fevkalbeşer bir hal. Satılacağı gün zenginler hepsi geliyorlar, birlikte müzayedeye iştirak ediyorlar.

Diğer taraftan Mısır’ın hükümdarı Reyryan ile Mısır’ın Azizi var. Reyryan bilâhare Yûsûf Aleyhisselâm’a imân etmiş. Mısır’ın Azizi; Maliye Vekili. Bütün maliye onun elinde.

Züleyha Hanım ise Mağrip hükümdarının kızı idi. Cenâb-ı Hak, o kadar güzel halk etmişti ki şöhret bulmuş o memleketlerde. Orada etraf hükümdarlar hepsi talip idiler. Takdirat-ı İlâhiye ne ise o zuhur eder. Bir gece Züleyha’nın rüyasında, Yûsûf Aleyhisselâm’ı gösteriyorlar. Yûsûf Aleyhisselâm’ın sûretini görür gör-

mez can-ı gönülden âşık olur. Diyor ki; "Seni nerede bulurum?" O da; "Mısır'da" demiş. Ertesi gün kalkıyor, hakikaten kalbi oraya bağlanmış, kimseyi istemem diyor. Rüya tâbir edeni çağırıyorlar. Muabbir diyor; "Sen söyleseydin, Mısır büyük bir memlekettir. Mısır'ın neresinde, kim olacaktır bu adam?" İkinci rüyada ise diyor ki; "Ben Aziz-i Mısır'ım" deniyor ve "Mısır sultanı olurum, beni orada bulursun" diyor. Züleyha Hanım, babasına söylüyor. "Beni vermek istersen ancak Mısır sultanına giderim" diyor. Babası da Mısır sultanına mektup yazıyor. Ben sizi damat yapmak istiyorum diyor. Aziz-i Mısır da memnuniyetle kabul eder. Ondan sonra büyük bir saltanatla Züleyha Hanımı, Mısır'a, Aziz'in evine gönderirler.

Mısır Azizinin recüliyeti olmadığı halde istemem demiyor. Zifaf gecesinde Züleyha Hanım, baksa ki rüyada gördüğü değildir, ağlamaya başlıyor ve olduğu yere düşüyor. Nihayet sulh edilir. Aziz diyor; "Sen, benim ailemsin hele sabreyle bekleyelim. Cenâb-ı Hak ne irade eder?" böylece durum yatışıyor.

Müzayede ile satılacak. Yûsûf Aleyhisselâm'ı, Züleyha Hanım da duyunca o vakit merak ediyor, kim olduğunu görüp anlasın istiyor çünkü zihninde var bir şey. Kendisi bir vasıta ile çıkıyor. Kendisi, Yûsûf Aleyhisselâm'ı görür görmez, "işte rüyada gördüğüm budur."

Züleyha Hanım, Aziz'e diyor ki; "Bunu bize köle olarak al" Aziz de talip olur. Müzayede neticesi, tartısı altın satın alıyor ve saraya götürüyor. Saraya götürürken Züleyha Hanım'a teslim ediyor.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ. Mısır'da onu satın alan Maliye Bakanı Aziz, لَامْرَأَةٍ hanımına (Züleyha'ya) dedi. "Ey Züleyha, أَكْرَمِي مَثْوَاهُ ona değer ver ve güzel bak." Züleyha Hanım da sulğ tanlara mahsus elbiseleri giydiriyor. Bunun üzerine Yûsûf Aley-

hisselâm, “bir köleye bu elbiseler layık değildir” deyince, Züleyha Hanım da “köle odur, sen mal sahibisin ben de senin cariyeyim” diyor. Böyle olduğu halde, Yûsûf Aleyhisselâm geceleyin onların hepsini atıyor, bir hasırı açıyor, üzerine sabaha kadar ibadet eder. İbrahim Aleyhisselâm’ın suhuplarını okuyor ve ağlıyor. Züleyha Hanım ne kadar iltifat eder fakat o ağlamaktan kendini alamıyor. **عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا** Diyor ki; “Ona iyi bak, belki bize menfaatlı olur çünkü evlâtları yok **وَلَدًا** ya da onu evlât edinizir.” **وَكَذَٰلِكَ** Biz Azimüşşan, böylece Yûsûf Aleyhisselâm’ı meknet sahibi yaptık, kuvvet sahibi. Hâlas ettik kuyudan, katilden. Azizin kalbine merhamet ettik, böylece bu derecelere çıktı. **فِي الْأَرْضِ** Hadislerin ve ilmin tevilini de ona bildirdik. **وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ** Âllâh CelleCelâlûhû emrine galiptir, emrettiği olur. **وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ** Âllâh-û Teâlâ, emrini yerine getirmeye kadirdir fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler.

Yûsûf Aleyhisselâm, kendini köle olarak satan taciri görüp durumunu anlatıyor. “Ben köle değilim, bu aldığın para altınlar sana iyi getirmez, iade et” diyor. Tacir de bu teklifi kabul ediyor, aldığı altınları Aziz-i Mısır’a iade ediyor.

Tâcir, Yûsûf Aleyhisselâm’a imân ettiğinden Yûsûf Aleyhis selâm’dan duâ istiyor. Diyor ki; “Ben çok zenginim fakat hiç evladım olmuyor. Duâ edersen, Cenâb-ı Hak bize evlât versin” diyor. Yûsûf Aleyhisselâm duâ ediyor, Cenâb-ı Hak da duâyı kabul ediyor. Tacirin on iki evladı olmuş, dünya ve ahiretinin mâmur olması için de duâ ediyor.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ 22-

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ Ne zamanki Yûsûf Aleyhisselâm kemal çağına erişti yani buluğ haddine. أَتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا Biz Azimüşşan, ona hüküm verdik, hakimlik verdik (fevkalâde bir nüfus ve hakimiyet, nübüvvet) verdik. وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ Hâlik-i Kâinat emrediyor. Bizim bu nimetlerimiz Yûsûf Aleyhisselâm'a has değildir, her kim ki bizim yolumuzda iyilik yaparsa aledderacat ona ihsan ederiz. Herkes Yûsûf Aleyhisselâm gibi olmaz fakat muhsin olanları mükâfatlandırırız.

وَرَأَوْنَاهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ 23

وَرَأَوْنَاهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ Evinde bulunduğu kadın (Züleyha Hanım,) onun nefsinden (murad almak) istedi. وَغَلَّقَتِ onun nefsinden (murad almak) istedi. وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ ve "haydi gel" işte senin için hazırlandım dedi. قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ Yûsûf Aleyhisselâm da "(böyle bir iş yapmaktan) Âllâh'a sığınırım. Zira zevcin benim efendimdir, bana güzel davrandı. إِنَّهُ رَبِّي Benim Rabbimdir Âl-lâh. إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ Beni iyi, güzel yerlere çıkaran O'dur. أَحْسَنَ مَثْوَايَ. الظَّالِمُونَ (Zinâ ile nefsine) zulmedenler felah bulmaz" dedi.

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ 24

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ Züleyha yemin ederim ki Yûsûf Aleyhisselâm'a kastetmişti. وَهَمَّ بِهَا Kastetti Züleyha, Yûsûf Aleyhisselâm'a (yeürinden kalktı yanına geldi.) وَهَمَّ بِهَا Yûsûf Aleyhisselâm da kast edecekti, رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ şayet Rabbinin burhanını görme-

miş olsaydı. Belki Yûsûf Aleyhisselâm da ona kastetmiş olurdu. **لِنُصْرِفَ عَنْهُ السَّوْءَ وَالْفَحْشَاءَ** İşte böylece irade ettik ki Yûsûf Aleyhisselâm'dan fenalığı, fahşây-i fuhşu def edelim diye burhan gösterdik. **إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ** Yûsûf hâlis, ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandır.

Bu burhanın ne olduğunda müfessirler ihtilâf etmişlerdir. Bazılarına göre; Yâkûb Aleyhisselâm'ın sûreti idi. Yûsûf Aleyhisselâm'a görünüp, "Ya Yûsûf! Sen peygamberler zürriyetinden iken şimdi sefihlerin yaptığını mı yapacaksın?" demişti.

Bir rivâyete göre; Evin tavanı yarılarak, Yâkûb Aleyhisselâm'ı parmağını ısırır bir halde görmüştü. Yahut Yâkûb Aleyhisselâm görünüp eli ile göğsüne çarpmış, bununla şehvet Yûsûf Aleyhisselâm'ın parmak uçlarından çıkmıştı.

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَالْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ -25
قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ Yûsûf Aleyhisselâm sür'atle kapıya koştu, Kudret-i İlâhiye ile kapı açıldı. Arkasından da Züleyha Hanım da tutup bırakmamak için kapıya doğru koştu. Züleyha Hanım, Yûsûf Aleyhisselâm'ın gömleğini (tutup çekti ve) arkasından boylu boyunca yırttı. **وَكَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَالْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ** O sırada kapının yanında onun efendisine (zevcine) rast geldiler. **قَالَتْ** Kadın dedi ki; "Senin ailene kötülük etmek isteyen cezası nedir? Sonra kendisi de yol gösteriyor. **إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ** "Zindana atılmak hapsedilmek" başka ceza verilmesini de istemiyor. **أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** "Veya kamçı ile dövülmekten başka ne olabilir?" dedi.

Yûsûf Aleyhisselâm da müteessir olup utanarak, "ben kastetmiş değilim, inanmıyorsan bak gömleğime nereden yırtılmıştır?" diyor.

قَالَ هِيَ رَأَوْتُ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِن كَانَ قَمِيصُهُ -26-
قَدْ مِّنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

Yûsûf Aleyhisselâm, "hayır, o kendisi benim nefsimden (murad almak) istedi" dedi. Kadının akrabasından biri şöyle şahitlik etti. "Eğer onun gömleği önden yırtılmışsa kadın doğru söylemiştir, o ise yalancılardandır.

وَأَن كَانَ قَمِيصُهُ قَدْ مِّنْ دُبُرٍ فَكَذَّبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ -27-

Şayet gömleği arkasından yırtılmışsa Züleyha yalancıdır, Yûsûf doğru söyleyenlerdendir."

فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قَدْ مِّنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِّنْ كَيْدِكُنَّ إِن كَيْدُكُنَّ عَظِيمٌ -28-

(Efendisi Yûsûf Aleyhisselâm'ın gömleğinin) arkasından yırtılmış olduğunu görünce, (kadına.) "Şüphesiz bu, sizin tuzağınızdır çünkü tuzağınız gerçekten büyüktür" dedi.

يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ -29-

"Ey Yûsûf! Sen bundan uzak dur, (bu meseleyi kimseye söyleme.) (Ey kadın!) Sen de günahının affını dile çünkü sen günahkârlardan oldun" (dedi.)

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ -30-
شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

Bu olay şayi olduktan sonra birtakım hanımlar dediler. (Hükümdarın perdedarının hanımı, aşçı başının hanımı, sâkî başının hanımı, hayvanat bahçesi müdürünün hanımı ile hapishane müdürünün hanımı.) وَقَالَ Dediler نِسْوَةٌ bir cemâat hanımlardan, امْرَأَاتُ الْعَزِيزِ Mısır şehrinde bir kısım hanımlar dediler. تُرَاوِدُ فَتَاهَا Azizin hanımı ki Züleyha'dır, تُرَاوِدُ kast ediyor istiyor فَتَاهَا kölesini kendisine, عَنْ نَفْسِهِ nefesine ram etmek istiyormuş. (Bu hanımlar dediler ki; "Ne ayıp bir şey. Azizin hanımı, evindeki köleye âşık olmuş, köleyi kendi nefesine istemiş, ne ayıp bir şey.") قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا Şeğafe; ince perdeye derler. Kalbin üzerinde ince bir perde var ki yemek içmek üstünden giderken onu parçalamasın. Perdeyi delmiş de kalbine kadar tesir etmiş. إِنَّا Bizler لَنُرِيهَا bu hanımı görüyoruz, o kabih fiillerini. فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ Zahir olan hatadır. "Nasıl olur da bir hanım, kendi kölesine âşık olur?" diyerek dedikodu başladı. Bu dedikodular da Züleyha Hanımın kulağına geldi.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَكًا وَآتَتْ كُلَّ 31- وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ Ne zamanki Züleyha Hanım, o kadınların (gizliden gizliye ettikleri dedikoduları ve) kendisini ayıpladıklarını işitti. Onları cezalandırmayı istedi, fakat onları nasıl cezalandırsın? أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ Bu beş hanıma haber gönderdi, kendilerini davet etti, yemek davetine. وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ o hanımlara مُتَكًا • dayanacak bir şey, yemekler hazır etti. (Züleyha Hanımın cariyeye-

si, Züleyha'ya diyor ki; "Bu hanımlar senin aleyhinde konuştu, sana düşmanlık yaptılar. Sen ise bunlara ziyafet veriyorsun, ne lüzum var buna?" Züleyha Hanım cevabında; "Ben onları dayakla değil, Yûsûf'un cemali ile terbiye edeceğim" diyor.) وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمْ سَكِينًا Onlar için rahatça yaslanacak bir yer (ve mükellef bir sofra) hazırladı. (Geldikleri vakit, etleri, meyveleri kesip yemeleri için) her birinin eline birer de bıçak verdi. وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ. O hanımlar meyveleri soyarken Züleyha Hanım, Yûsûf Aleyhisselâm'a "hanımların karşılıklarına çık" dedi. Yûsûf Aleyhisselâm, hanımların karşısına çıkıyor amma hiç birinin yüzüne bakmıyor. فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ a'zannehü, büyüttüler zihinlerinde. وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ. Bıçaklarıyla ellerini kestiler. وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ "Bu ancak kerim, değerli bir melekten başka bir şey değildir" dediler.

Kıssadan hisse, bir Mü'min Âllâh'a âşık olursa, Rasûlullah'a âşık olursa, Rasûl-û Ekrem'in cemali tecelli ederse, dünyanın üzüntülerinden hiç müteessir olur mu? Şiddetli belâlar evvelâ Enbiya'ya sonra Evliya'ya daha sonra onlara yakın olanlara geliyor.

Eyüp Aleyhisselâm yedi sene hastalık çektiği halde, o zamanda hâsıl olan nimet bereketlerden dolayı duâ etmeye lüzum görmedi. Nitekim Yûsûf Aleyhisselâm'a da en ziyade çilenin zuhuru olan kuyuya atıldığında, nübüvvet ve nimet bereketleri kendisine geldi.

Züleyha Hanım, misafir hanımları gördü ki bıçaklarla ellerini kestiklerinin farkında değiller.

Bir insan da Âllâh ile arasını yaparsa eğer o perde açılmışsa, Azrail Aleyhisselâm geldiğinde ruhunu kabzederken, nasıl ki o hanımlar ellerini kestiklerinin farkında olmadılar acısını duymadılar. Bir Mü'min de sekeratta, ruhunun bedeninden ayrıldığığının acısını hissetmiyor.

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدُّهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ - 32
وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا أُمِرُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ

الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ "İşte budur Züleyha dedi, o hanımlara. فَذَلِكُنَّ bana levm ettiğiniz, benim gıyabımda hakkımda dedikodu yaptığınız, beni kendisi hakkında ayıpladığınız şu gördüğünüz köle budur. وَلَقَدْ رَاوَدُّهُ عَنْ نَفْسِهِ Hakikaten ben, onu nefsim'e talep ettim. فَاسْتَعْصَمَ İmtina etti, ismet gösterdi ve benim yüzüme bakmadı. O mademki benim elimin altındadır, وَلَئِنْ lâ-m-ı kasemdir, yemin ediyor Züleyha Hanım. وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا أُمِرُهُ "Benim emrettiğimi yapmazsa, bana meyletmezse لَيُسْجَنَنَّ muhakkak zindana, hapishaneye atılacak ve orada çürüyecek وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ elbette sağırlardan, zelillerden olacak."

O hanımlar da Yûsûf Aleyhisselâm'a dediler. "Züleyha Hanım ne diyor? Seni hapishaneye gönderecek, sana yazık olacak. Onun isteğini yerine getir ki bu durumdan kurtulursun."

O zaman Yûsûf Aleyhisselâm müracaat ediyor, Cenâb-ı Hak'ka. "Ya Rabbi, bunların tutumunda hayrette kalmışım. Benim için zindan, hapis, bunlarla takarrüb etmekten daha hayırlıdır. Onların hileleri ile giriftar oldum. Ya Rabbi, beni hâlas et onlardan" diyor.

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي -33-
كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ

Yûsûf Aleyhisselâm diyor: Ey Benim Rabbim, beni terbiye eden Âllâh, السِّجْنُ hapishane أَحَبُّ daha sevgilidir إِلَيَّ bana يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ bunların beni davet ettiği emrine muhalefettense hapishane bana daha sevgili geliyor. وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي Ya Rabbi eğer fazlı kereminle, bunların hilesini benden çevirmezsen كَيْدَهُنَّ eğer onların hileleri, lütfü kereminle benden çevirmezsen وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ onlara belki meylederim ve cahillerden olurum, dedi. Öyle ise Ya Rabbi sana iltica ediyorum, hapishaneye gireyim de bunlardan uzaklaşayım.

فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ -34-

فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ Rabbi onun duâsını kabul etti فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ ve onların şerr-i hilesini uzaklaştırdı. إِنَّهُ Muhakkak Âllâh'tır هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ her şeyi görür bilir, işiten O'dur.

Bu haber her tarafta şayi oldu. Aziz-i Mısır, kendi cemâatı ile müşavere ettiler. Hakikaten kabahatli Züleyha'dır fakat böyle başıboş bırakırsak bütün memlekette diyecekler, "Azizin hanımı kabahatlidir, Yûsûf Aleyhisselâm'ın kabahati yok." Hanımın kusurunu kapatmak için, biz bunu hapishaneye gönderelim. Halka da ilan edelim ki tecavüz ettiğinden dolayı. Yûsûf Aleyhisselâm kabahatlidir, onun için hapishaneye atıldı. Bunu böyle yapınca, herkes diyecek ki Züleyha Hanım masumdur. Bu şekilde Züleyha'yı muhafaza etmek lazım gelir, dediler. Ve Yûsûf Aleyhisselâm'ı hapishaneye gönderdiler.

Yûsûf Aleyhisselâm hapishanede iken, Züleyha Hanım kemâl-i eleminden durmayıp hapishaneye yakın bir bağı vardı, oraya gidiyordu ve hapishane müdürüne, Yûsûf Aleyhisselâm'a dayak atmasını söylüyordu. Sordular kendisine, "sen niye bu fakire bu kadar zahmet verirsin?" Cevaben Züleyha Hanım, "Yûsûf'un ah-û figanı sesi gelince, duyduğumda ben, onunla müteselli oluyorum" diyor.

Hâlik-i Kâinat da bazen sevdiği kuluna zahmet verir de o kulunun ah-û figanını işitsin.

Mevlâna Celâleddin Rûmi Kaddasallahü Sırrahülaziz'de buyuruyor. Bir insan da sesi güzel olan kuşu, kafese kapatıyor da hapsediyor. Bu kuşun bir kusuru yoktur, niye hapsediyor? Onun sedâsını işitmek için.

Perde arkasında ne tedbirler vardır, nasıl olmuştur, nereden bize intikal etti biz onu bilmiyoruz. Hükümdarın, Berhem adında bir aşçı başısı varmış. Serhem adında da sâki başı, şarapçı başısı vardı. Mısır'da bir komite zuhur etmiş o zaman. Hükümdarı öldürmek için düşünmüşler, ne yapalım? Serhem ile Berhem'i elde edelim, şarap ve yemeğin içine zehir koyalım. Bunların ikisini bulmuşlar, çok fazla para va'dedip vermişler, her ikisi de olur yaparız demişler. Aşçı başı yemeğin içine zehir koymuş. Saki başı ise eğer ki para almış ve sonra pişman olmuş, zehiri içkinin içine koymamış. Yemekler ve şaraplar hazır olmuş. Saki başı demiş ki hükümdara, "Ey Melik yemeği yeme, yemeğin içinde zehir var." Aşçı başı da demiş ki "öyle ise şarabı da içme, şarabın içinde de zehir var." Saki başı, hükümdarın huzurunda şarabı içiyor, zehir olmadığı anlaşıyor. Aşçı başıya, yemeği ye. Aşçı başı yemeği yememiş ve anlamış ki yemeğin içinde zehir var. Bu cürüm tahakkuk ettikten sonra, her ikisini de hapishaneye göndermişler.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوْا الْآيَاتِ لَيْسَجُنَّهُ حَتَّى حِينٍ 35

لَهُمْ, ثُمَّ O zuhur eden dedikodulardan sonra بَدَأَ zahir oldu, Aziz ve Azizin cemâatına. مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوْا الْآيَاتِ Masumiyetini ispat eden bütün o delillere rağmen; çocuğun şehadeti, o kadınların ellerini kesmeleri, gömlek eteğinin arkadan yırtılmasını gördükten sonra لَيْسَجُنَّهُ حَتَّى حِينٍ yine bir müddet, (halkın dedikodusu kesilinceye kadar) Aziz ve ailesi, Yûsûf Aleyhisselâm'ı mutlaka zindana atmaları, kendilerine uygun görüldü.

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرِيتِي أُغْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرِيتِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ 36

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ Onunla birlikte zindana iki delikanlı daha girdi. (Biri aşçısı Berhem, diğeri de sakisi Serhem.) Yûsûf Aleyhisselâm'ın bu halini, onlar beş sene takip ettiler ve dediler. Onların birisi ki sakisi olan dedi, Yûsûf Aleyhisselâm'a. "Ben rüya gördüm ve rüyada budur. إِنِّي أَرِيتِي Ben görüyorum kendimi, أُغْصِرُ خَمْرًا hamiri sıkıyorum. Hamir sıkılmaz ya üzüm sıkılıyor. Üzümleri sıkıyorum, hazır ediyor ve getiriyorum Melik'e. Ben böyle rüya gördüm." وَقَالَ الْآخَرُ O diğer birisi ki aşçı başı, ben de rüya gördüm. "Kendimi görüyordum, إِنِّي أَرِيتِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي başıma bir tabla koyuyorum ekmek dolu. خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ Taşırken kuşların ondan yediklerini gördüm." Bu iki rüyanın tâbirini yap bize bildir. إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ Zira biz, seni muhsinlerden iyilerden görüyoruz (dediler.)

Yahut rü'ya tâbir ettiğini iyi bilir görüyoruz veya zindandakilere ihsan edenlerden görüyoruz, dediler. Zira ne zaman zindanda biri hasta olsa, iyadetine (kuvvetlendirmeye) gider yardımına koşardı. Yûsûf Aleyhisselâm, evvela "ben bu işin ehliyim" demek anlatmak istiyor ki itimat etsinler. Bu da bir işarettir yani bir insan, bir işin ehli olursa ayıp değildir ben bunu biliyorum demesi.

37- قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا -
ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

Yûsûf Aleyhisselâm dedi ki; "Size yedirilecek yemek size gelmeden önce İBÂTUKUMA yemek için, İBÂTUKUMA ben o yemeğin te'vilini size söylerim." Daha size gelmeden yani nasıl ki İSÂ Aleyhisselâm dedi "ben elinizdeki yemeğinizi, hepsini biliyorum" mucize olarak söyledi. Yûsûf Aleyhisselâm da diyor, "size evinizden yahut ahabplarınızdan gelecek yemeği, daha size gelmeden evvel hangi yemektir, ne şekilde geliyor, size bunu söylerim" dedi. Bu, Rabbimin bana öğrettiği ilimlerden. Vahyi, ilhamı bana talim eden Rabbim'dir diyor. Burada Yûsûf Aleyhisselâm biliyor ki onların birisi öldürülecek. Dini telkin ediyor, umur-u diniye. Belki dindar olur da imân üzerine ölür diyor. Rüyanın tâbirinden önce bu husus mühimdir diyor. Ben terk ettim bir kavim-i milletin dinini İBÂTUKUMA MİLLETTİ CUM Ben terk ettim bir kavim-i milletin dinini ki ÂLLÂH'a imân etmeyen, ahireti inkâr edenleri, ben onları terk ediyorum. Onlar, ahireti inkâr edenlerin kendileridir.

Yûsûf Aleyhisselâm gençlerin bu durumundan istifade ederek,

onlara tevhid dinini tebliğ etmek istedi. Dolayısıyla onların rüyalarını yorumlamadan önce, kendisinin hak din üzerinde olduğunu, bilgilerinin Âllâh tarafından öğretildiğini ve Mısırlıların yanlış yolda olduklarını bildirerek bir mukaddime hazırladı ve Hak Dini, onlara tebliğ etti. Bu ve bundan sonraki üç âyet-i kerime bununla alâkalıdır.

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ
بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ Ve atalarım olan İbrahim, İshak ve Yâkûb Aleyhisselâm'ın dinine tâbi oldum. مَا كَانَ لَنَا Âllâh-û Teâlâ'ya bir şeyi şerik koşmak bize yaraşmaz. بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ İste bu Tevhid, Âllâh'ın fazl-ı keremidir bize. عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ Bu bize ve insanlara, Âllâh-û Teâlâ'nın fazlındandır. وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ Fakat insanların çoğu bunu bilmezler ve şükretmezler.

Din, millet, şer'i şeriat dördü birdir. Hepsi Kur'an'dadır. Kur'an-ı Azimüşşan'da, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in getirdiği evamir-i İlâhiye de itikada müteallik ise buna Din-i Millet derler. Eğer amele müteallik ise mesela katili öldürünüz, hırsızın elini kesiniz, câniyi böyle yapınız, bu da emirdir, bu da şer'i şeriattır.

Şeriat nedir? Âllâh'tan gelen evamir-i İlâhiye, amele mütealliktir. Din nedir? Âllâh'tan gelen evamir-i İlâhiye, imâna mütealliktir. Bunları lisan ile de ikrar ederse, tam bir imân olur. (Kalp ile tasdik, dil ile ikrar tam imân olur.) Eğer dil ile ikrar edip, kâlp ile

tasdik etmezse münafık olur. Eğer ne dil ile ikrar, kâlp ile tasdik etmezse kâfir olur. Eğer dil ile ikrar, kâlp ile tasdik eder de yapmazsa fasık olur.

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ ءَارَبَابُ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ -39

ءَارَبَابُ Ey hapishane, zindan arkadaşlarım. (Ne fayda ve ne zararı olmayan,) مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ müteferrik ilâhlar mı hayırlıdır? Yoksa zat ve sıfatında bir tek olan, kahredici olan Âllâh-û Teâlâ mı hayırlıdır?

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ 40

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ Sizin Âllâh-û Teâlâ'yı bırakarak ibadet ettir-
giniz bu putlara, أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ sizin ve babalarınızın takmış
oldukları (abes) isimleri siz koydunuz. Putu elinizle yapıyor, ona
bir isim koyuyorsunuz. أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ Sizler ve babalarınız da böyle.
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ Âllâh-û Teâlâ, onlar hakkında herhangi bir
delil indirmemiştir. إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ Hüküm, Âllâh-û Teâlâ'dan baş-
kasının değildir. أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ O da kendisinden başkasına
ibadet etmemenizi emretmiştir. ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ İşte müstekim
olan din budur. İbadeti ancak Âllâh'a hasretmek. وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
فakat çoğu insanlar bunu bilmezler.

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمْ فَاتَّقِ رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ 41
فَيُضْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ

أَمَّا فَيَقْبِي رَبَّهُ خَمْرًا يَا صَاحِبِي السِّجْنِ Ey hapishane, zindan arkadaşlarım. Biriniz, (saki olan daha önce olduğu gibi) efendisine şarap içirecek. (Üç salkım üzüm sıkılmıştı, üç gün sonra kurtulacak,) işine vazifesine iade edilecek. وَآمَّا الْآخَرُ Diğerisi ise (aşçı başıdır,) asılacak o. فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ (Üç sepet ekmek götürmüştü, üç gün sonra) rü'yanın te'vili budur! Asısı lı ipten kalacak ve kuşlar gelip başını yiyecekler. قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي Rüyanın tevil-tabiri, Âllâh tarafından kaza ve hüküm olundu. Yorumu hakkında sorduğunuz şey, böylece kesinleşmiştir.

Rüyanın tâbiri olduğu gibi, aşçı başıyı asmak sûretiyle idam ediyorlar. Saki başı da evvelki vazifesine iade ediyorlar. Saki çıktıktan sonra Yûsûf Aleyhisselâm'a geliyor veda için, Yûsûf Aleyhisselâm sakiye diyor ki; "Beş sene için hapis oldum, sen hükümdarın yanına gidiyorsun. Benim burada maznun olduğumu hükümdara söyle" deyince, Cebrail Aleyhisselâm geliyor. Yûsûf Aleyhisselâm'a, "sen nasıl olur Cenâb-ı Hak'ka iltica edeceğin halde, gayriye iltica ediyorsun" diyor. Bu hareketinden dolayı, yedi sene daha ilave edilerek cezası 12 seneye çıkıyor.

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسِيَهُ الشَّيْطَانُ 42-
ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ Beni zikret söyle, "cürümsüz olduğu halde beş senedir hapishanede."

Kurtulacağını bildiği kimseye dedi ki; "Beni efendinin yanında an. (Umulur ki beni çıkarır.)" فَاتَّسِيَهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ Şeytana isnat ediliyor, sebep oluyor vesileye. Yoksa Hâlik, Cenâb-ı Hak'tır.

Fakat şeytan, ona (sakiye) efendisine anmayı unutturdu. فَلَيْتَ ۖ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ Ve bu yüzden, Yûsûf Aleyhisselâm senelerce zindanda kaldı ki yedi senedir.

Hasan-ı Basri Rahmetûllâhi Aleyh'den rivâyet olunduğuna göre; Bir gün Cebrail Aleyhisselâm zindana geldi. Yûsûf Aleyhisselâm, onu tanıdı ve dedi ki "Ya Ehalmürselin! Acaba sebep ne ki seni bu günahkârlar yurdunda görüyorum."

Cebrail Aleyhisselâm; "Ya Tahirattahirin" diye cevap verdi. Rabbil Âlemin sana selâm etti ve buyurdu ki; "Kurtulmak için nasıl oldu da bir adamın şefaatinı istedi. Benden utanmadı mı? Celâlim hakkı için daha nice yıllar, onu zindanda tutacağım."

Yûsûf Aleyhisselâm; "Bununla acaba benden razı olur mu?" diye sordu.

Cebrail Aleyhisselâm; "Evet" dedi.

Yûsûf Aleyhisselâm, "o halde" diye cevap verdi. "Ben de zindanda kalmaktan hiç elem duymam."

Yûsûf Aleyhisselâm'ın zindandan çıkma vakti erişti. Melik Reyyan acayip bir rüya gördü.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ - 43
سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُءْيَايَ إِنْ
كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ

"Ben rüyada gördüm yedi semiz ineği. سِمَانٍ Semiz. يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ Yedi zayıf ineğin yediğini. وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ Ayrıca yedi yeşil başakla, yedi kuru başak gördüm (ki kurular yeşillere

sarıldı, yeşiller kalmadı.) Rüveyı böyle gördükten sonra, memleketteki ileri gelen rüya tâbir edenleri toplamış. يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ Ey kavmin ileri gelenleri, اَفْتُونِي فِي رُءْيَايَ eğer rüya tâbirini biliyorsanız bu rüveyı yorumlayın. اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ Eğer siz rüya tâbir edecek insanlar iseniz, bu rüveyı tâbir ediniz.

Onlar, rüveyı tâbirden âciz kaldılar ve hükümdara dediler. Bu edgas-ü ahlâm'dır. Ahlâm; uyku. Edgas; karışık, yalan. "Hakiki rüya değildir. Karışık olanları değil, biz hakiki rüyaları tâbir ederiz" dediler.

44- قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ

Yorumcular dediler ki; "Bunlar karmakarışık, yalancı rüyadır. قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ Biz karışık rüyaları tâbir etmeyi bilenlerden değiliz" dediler. Hapishaneden çıkan sâkî, rüveyı tâbir edemeyenleri duyunca o zaman Yûsûf Aleyhisselâm'ı hatırlar. Sâkî, hükümdarın huzuruna çıkar ve hapishanede rüya tâbir eden âlim bir kişi var, müsaade ederseniz hapishaneye giderek, bu rüveyı tâbir ettirip sana getireyim" diyor. Hükümdar izin veriyor ve gidiyor.

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ 45-

وَادَّكَرَ Zindandaki iki arkadaştan kurtulanı, وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا uzun bir zaman sonra (ki yedi sene Yûsûf Aleyhisselâm'ın, "beni efendinin yanında an" dediğini) hatırladı. أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ Hükümdara, "ben size tevilini tâbirini haber veririm. (Zindanda rüya tâbirini bilen bir adam var,) فَأَرْسِلُونِ hemen beni (ona) gönderin" dedi.

Hükümdar müsaade etti. Sâkî, zindana gitti. Yûsûf Aleyhisselâm'ı buldu. Uzun seneler kendisini hatırlayamadığı için özür diledikten sonra;

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ - 46
وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَعْلَمُونَ

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ Yûsûf Aleyhisselâm'ın yanına gelerek dedi ki; "Ey Yûsûf! Ey doğru sözlü kişi, (halbûki yedi senedir Yûsûf Aleyhisselâm'ı unutmuş) أَفْتِنَا bize tâbir et. فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ Yedi semiz ineği yiyen سَبْعُ عِجَافٍ yedi zayıf ineği, وَسَبْعِ سُنبُلَاتٍ yedi kuru başağı, خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ kurular yeşillere sarıldı yeşiller kalmadı. Bize bu rüyayı tevil tâbir et. لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ Ümit ederim ki halka, (hükümdar ve maiyeh tindekilere isabetli bir cevapla) dönerim. Rüyanın tâbirini anlarlar, (kadrini, şeref ve fazlını bilmiş olurlar.)

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلَةٍ إِلَّا قَلِيلًا - 47
مِمَّا تَأْكُلُونَ

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا (Semiz inek ve yeşil başaklar, bolluk ve genişlik yıllarıdır. Zayıf inekler ve kuru başaklar da kıtlık ve şiddet seneleridir.) Yedi yıl âdetiniz üzerine ekin ekersiniz, bol hâsılat olur fakat bu hâsılatı almayınız. فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلَةٍ Hasat edip biçtikten sonra, مِمَّا تَأْكُلُونَ kadarından mâadâsını başaklarda bırakın. (Çünkü buğday başağında kalırsa, o başak gömlek gibidir. Eğer başağından ayrılırsa

çürür bitlenir.) إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَأْكُلُونَ Yiyeceğiniz miktarı başağından çıkarın, üst tarafı başağınla beraber ambarda muhafaza ediniz.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا -48
مِمَّا تُحْصِنُونَ

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ O yedi seneden sonra gelecek şiddetli yani kıtlık gelecek. Öyle bir kıtlık ki o da yedi sene devam edecek. يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ (Tohumluk olarak) saklayacaklarınızdan az bir miktar hariç, o yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek. إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تُحْصِنُونَ İllâ az miktarı bırakınız tohum için.

O yedi yıl kıtlık senesi, Mısır bütün dünyaya buğday satarak zengin olmuştur.

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِضُونَ -49

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ O yedi seneden sonra toplam on dört sene böyle geçecek. Ondan sonra da bir sene gelecek, o da tebşiridir, mübarek sene. فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ İnsanlara gays, matar, in'âm-ı İlâhi ihsan edilecek, birçok servetler hâsıl olur, yağmurlar yağar. وَفِيهِ يَعْرِضُونَ O zamanda (meyvelerin çokluğundan üzüm, zeytin, susam mahsülleri) sıkacak ve (süt hayvanlarını) sağacaklar.

Sâki dönüp işittiklerini hükümdara arz etti.

Hükümdar bu rüya tâbirinden memnun olur ve Yûsûf Aleyhisselâm'ı yanında vazifelendirmek murad eder.

Saki gelip hapisanede Yûsûf Aleyhisselâm'a haber verip da-

vet edince, Yûsûf Aleyhisselâm "ben suçsuz olduğum halde itham altında olarak gitmem" diyor.

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلْهُ-50
مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ

فَلَمَّا جَاءَهُ Melik; "onu, bana getirin" dedi. قَالَ ارْجِعْ إِلَى Elçi, Yûsûf Aleyhisselâm'a geldiği zaman, قَالَ ارْجِعْ إِلَى Yûsûf Aleyhisselâm dedi. "Sen git Melik'e söyle. فَسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ Sorsun, (Züleyha'nın sofrasında) ellerini kesen o kadınların zoru neydi? Bunu onlardan sorsun. Benim halim o zaman tezahür edecek. إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ Şüphesiz benim Rabbim, onların hilesini çok iyi bilir."

Bunun üzerine hükümdar, o hanımları davet ediyor, Züleyha da dâhil olmak üzere.

قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا-51
عَلَيْهِ مِنْ سَوْءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ النَّحْنُ حَصَّصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوَدْتُهُ
عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ Melik, kadınları huzuruna çağırırdı. "Yûsûf'u kendinize ram etmek istediğiniz zaman ne haldeydiniz? Onun size karşı bir meylini hissettiniz mi?" dedi. قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ Kadınlar, "Haşa, Âllâh için biz ondan hiçbir kötülük görmedik" dediler. عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سَوْءٍ Biz Yûsûf'tan hiçbir hıyanet görmedik, yüzümüze bile bakmadı. قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ النَّحْنُ حَصَّصَ الْحَقُّ Aziz'in hanımı ki Züleyha'dır, dedi ki; "Şimdi hak zahir oldu. أَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ Ben, onu nefsim'e talep ettim. Yûsûf'un bu-

rada hiçbir kusuru yoktur. **وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ** Şüphesiz ki Yûsûf Aleyhisselâm doğru söyleyenlerdendir.”

Bu cümle, Aziz’e karşıdır diyor.

52- ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ

ذَلِكَ Yûsûf Aleyhisselâm diyor ki bu berâati talep etmek, gerçi Âllâh biliyor. Hükümdar da bilsin, **لِيَعْلَمَ** Aziz de bilsin ki **أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ** (kadınların i'tiraflarını öğrendikten sonra) maksadım, (melikin elçisini reddedişim.) “Aziz’in gıyabında kendisine hıyanet etmediğimin” **وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِنِينَ** ve Âllâh-û Teâlâ’nın haâ inlerin hilesini muvaffakiyete erdirmeyeceğinin bilinmesi içindir.

Sadekâllâhûl azim. Ve bellega Rasûlûhûnnebiyyül kerim ve nahnû alâ zâlîke mineşşâhidineşşâkirin.

Âllâhûmmerhamnâ bil Kur’anil azim vec-alhü lenâ imamen ve nûran ve hüden ve rahmeten ya Rabbel Âlemin.

Âllâhümme zekkirnâ minhû mâ nesinâ ve allimnê minhû mâ cehilnê verzuknê tilavetehü enâelleyleli ve etrafennehari vec’alhü hüccetenlenâ yâ Rabbel Âlemin.

Ya Rabbi innê netevesselû ileyke bi Habibike Muhammedin Sâllallahû Aleyhiveselleme nebiyyûrrahme. Ve nes’elükel afve vel âfiyete fiddini ve dünyâ vel-âhırah.

Yâ Erhamerrahimin - Yâ Erhamerrahimin - Yâ Erhamerrahimin.

Âllâhümme e’innê alâ zikrike ve şükrike ve hüsnü ibadetik.

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسَّوِّءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي -53
عَفُورٌ رَحِيمٌ

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي Ben nefsimi tebriye etmem hatalardan, (bununla beraber) nefsimi temize çıkarmam, ancak nimet-i İlâhiye'yi itiraf ve şükretmek içindir. إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسَّوِّءِ Çünkü nefis mübalağa ile fenalığı emreder. Rabbimin acıyıp koruduğu hariç, nefis aşırı şekilde kötülüğü emredicidir. Nefsin dereceleri vardır. **1.** Birinci nefs-i emmaredir ki kâfirlerin ve isyanda ısrar eden Müsr lümanların halidir. Emmaredir, daimâ fenalık yolunu açıyor. Nefse itaat ediyor. İtaat ettikçe daha ziyade fenalık yapıyor. Eğer Cenâb-ı Hak lütfederse bu nefis sahibine, tevbe istiğfar ederse. Nasıl anlaşıyor? Fenalık yaptıkça pişmanlık oluyor. "Keşke ben bunu yapmasaydım" diyor ve levvame olur. Kendine levmeder. **2.** derece, böylece Levvame olur. Eğer daha ziyade Cenâb-ı Hak lütfederse o nefis, **3.** Derece nefs-i mülhime olur. Hayrı ilham eder, şerri ilham etmez. Eğer daha ziyade Cenâb-ı Hak ilham ederse, **4.** Derece nefs-i mût'meinne olur, hayra itmi'nan hâsıl olur. Bir iyiliği telkin eder yapar. Hakkın rızasına nail olur, Âllâh ondan razı olur. Âllâh razı olduğundan, onu razı olacağı nimetlerle in'am ihsan eder.

"Ya eyyâtûhennefsûl mût'meinne" Ey nefs-i mut'meinne sahibi,

"irci-i ilâ Rabbiki radiyeten merdiyye" Rabbine rucû et. Ne halde? Razı olarak Âllâh'tan ve Âllâh da sizden razı olarak. Ondan sonra nedir?

“Fed huli fi ibadi ved-huli cenneti” Benim has kullarımın zümresine gir. Onlarla beraber o makamlara varırsın.

Mevlânâ Celâleddin Rûmî buyuruyor; Has kullarımın kalbine gir, onlara hizmet et, onların kalbini al, onlara muhabbet et. Muhabbetini celbet, onlarla beraber cennete girersin.

إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي ٭ Ancak Âllâh-û Teâlâ'nın rahmet ettiği kimse, nefsin emrine girmez. Âllâh, bir kuluna rahmet ettikten sonra nefis mağlup olur. إِنَّ رَبِّي ٭ Muhakkak benim Rabbim, **yağfiru**, غُفُورٌ ٭ mübalağa ile mağfiret eder. رَحِيمٌ ٭ Mübalağa ile merhamet eder kullarını, ismetle muhafaza eder.

Yûsûf Aleyhisselâm'ın bu hali, hükümdarın huzurunda sabit olduktan sonra,

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ-
لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ ٭ Melik dedi. “Getirin onu bana, hiçbir kusuru olmadığı anlaşıldı. اَسْتَخْلِصُهُ لِنَفْسِي ٭ Ben, onu kendime tahsis edeyim (müşavir edineyim.)” فَلَمَّا كَلَّمَهُ ٭ Ne zamanki bu teklif ona geldi. Hükümdar elbise göndermişti, yıkandı temiz elbise giydi. Hapishanede olanlara birer birer veda etmiş, onlara duâ etmiş. Ondan sonra hükümdarın yanına gitmiş. Hükümdarın huzuruha vardığında evvelâ Arapça selâm etmiş. “Esselâmû Aleyküm ve Rahmetullâh” demiş. Hükümdar bu ne lisanıdır sorunca, o da “amcam İsmail Aleyhisselâm'ın lisanıdır” demiş. Sonra Süryanice selâm vermiş. Bu lisan kimindir deyince, “bu da babam Yâkûb Aleyhisselâm'ın selâmıdır” demiş. Rivâyet edildiğine göre, hükümh

dar 70 lisan bilirdi. Yûsûf Aleyhisselâm 70 lisanla da konuşurken, hükümdar hayrette kalmış. Demiş ki bu yaşta **min eyne leke hêzel ulûm** çünkü o zaman 30 yaşında idi. 12 sene hapisshanedede kaldı, 13 yaşında kuyuya girdi. 5 sene de Aziz'in evinde geçiyor. Hükümdar yanında böyle kabul gördükten sonra ve onunla böyle konuştuktan sonra, قَالَ hükümdar dedi Yûsûf Aleyhisselâm'a. إِنَّكَ مَكِينٌ bugün لَدَيْنَا bizim nezdimizde mekânnet sahibi, makam sahibisin ve أَمِينٌ emniyet ve i'timad sahibisin.

Yûsûf Aleyhisselâm, Melik'in daveti üzerine zindandan çıkar-ken zindan kapısına, "Burası belâlar konağı, diriler kabri, düşman-
ların şeameti, sıddıkların tecrübesidir" diye yazdı.

Zindandan çıkarken mahpuslar ağlaştılar, onların gönüllerini aldı. Kendilerine sabır tavsiye ve teselli etti. Sonra, "Ya Rabbi, hayrınla senden bunun hayrını dilerim. Bunun ve başkasının şer-rinden, Senin izzetine ve kudretine sığınırım" diye duâ ederek ayrıldı.

Yûsûf Aleyhisselâm, Melik'in huzuruna geldiğinde, "Rüyamı bir de senden dinlemek isterim" dedi. Yûsûf Aleyhisselâm da kendisi-ne nakledildiği gibi rüyayı anlatarak tâbir etti.

Pek memnun olan Melik, bunun üzerine onu sedirine oturttu ve ne yapmak lazım geldiğini, reyini sordu.

Yûsûf Aleyhisselâm, "Bolluk senelerinde çok ekersiniz, am-barlar yaptırır mahsulâtı saklarsınız. Kıtlik yıllarında da bu stok-tan şehrin ihtiyacını temin ettikten sonra, geri kalanını satarsınız" dedi. "Bu sûretle hazineye büyük bir servet de sağlanmış olur."

Melik, "Güzel!" dedi "fakat bana bu işi kim yapacak?"

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْمُ -55

Yûsûf Aleyhisselâm, "Beni bu yerin, (Mısır'ın) hazinelerine tayin et. Çünkü ben onları çok iyi koruyan ve (tasarrufunu) pekiyi bilenim" dedi.

Buradan anlaşılan ikinci mânâ da bir kimse faraza zamanındaki hükümete yarayacak bir dini olan faydası olacaksa, "ben bu işi bilirim" demesinde mahzur yoktur.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ -56

Bu gibi ve işte böylece مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ yeryüzünde, (Mısır'da) meknet-i şeref sahibi yaptık. Yûsûf Aleyhisselâm'a, Mısır topraklarında kudret ve mevki verdik. يَتَّبِعُوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ Dilediği yerde karar kılar, (dilediğini yapardı.) O sıkıntılardan sonra bu genişliği ihsan ettik. نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ Hâlik-i Kâinat emrediyor. "Biz dilediğimiz kimseye rahmetimizi eriştiririz. İsteddiğimizizi rahmetimizle isabetlendiririz. وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ Muh-sinlerin, iyilerin ecrini zâyi etmeyiz."

وَلَا جُرْ الْأَخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ -57

Ahiret ecri bunun gibi de değil. İman edip (şirk ve masiyetlerden) sakınanlar için, ahiret ecri elbette daha hayırlıdır. وَكَانُوا يَتَّقُونَ Onlar müttakidirler, ittika ederler Âllâh'tan korkarlardı.

Bütün Mısır, Yûsûf Aleyhisselâm'ın idaresine ve tasarrufuna verildi. Kral kendi salahiyetlerini dahi kullanmasına müsaade etti.

Rivâyet edildiğine göre, o sıralarda Aziz (Eski Maliye Bakanı)'da ölmüş. Melik, Yûsûf Aleyhisselâm'ı, Aziz'in eşi Züleyha Hanım ile nikâhladı.

Yûsûf Aleyhisselâm'ın, Züleyha Hanım'dan Efraim ve Menşa adlı iki oğlu ve Rahmet isminde bir kızı dünyaya geldi.

Yûsûf Aleyhisselâm vazifesine başladıktan sonra, Mısır'da ziraatı çoğalttı. Birçok ambarlar yaptırdı ve bu ambarlara yedi sene içinde külliyetli zahire stok etti.

Müteakiben kıtlık seneleri başladı. Bu da yedi sene sürdü. Mısır'ın Miri ambarlarından başka bir yerde zahire bulunmaz oldu. Şam ve Ke'nan eli de sıkıntı içindeydi. Ora ahalisi de ihtiyaçlarını, Mısır'dan temin ediyorlardı. Mısır hazineleri servetle doldu.

Yûsûf Aleyhisselâm gayet ihtiyatlı hareket ediyordu. Herkese istediği kadar zahire vermiyor, nüfus başına ancak bir deve yükü tevzi ediyordu.

Rivâyete göre; Yûsûf Aleyhisselâm, kıtlık senelerinde doyunca yemek yememiş. Kendisine, "Mısır'ın hazineleri elinde olduğu halde, sen neden aç duruyorsun" denilince, "Korkarım karnım doyarsa açları unuturum" diye cevap verirmiş. Sarayın aşçılarına emretmiş. Kralın sabah yemeğini, öğle zamanı verirlermiş. Bu sûretle açlığı ona da tattırmış. Ondan sonra kralların sabah kahvaltılarını, öğle zamanı vermek adet olmuş.

Zahireleri tükenmeye yüz tutan Yâkûb Aleyhisselâm ailesinin de aynı sûretle ihtiyaçlarını, Mısır'dan temin etmeleri zarureti hâsıl olmuştu.

Bir gün oğulları, Yâkûb Aleyhisselâm'a. "Baba! Burada zahire bulmamıza imkân yok. Aç kalmamız ihtimali var. İzin verirsen, biz de gidip Mısır'dan zahire getirelim" dediler.

Yâkûb Aleyhisselâm, "Olur" dedi. "Yalnız Bünyamin burada kalsın."

Aradan yıllar geçmiş fakat Yâkûb Aleyhisselâm, Yûsûf Aleyhisselâm'ı unutamamıştı. Daima ağlar, onun için yüreğini dağlardı.

Ancak en küçük oğlu Bünyamin, diğer kardeşlerinden ziyade Yûsûf Aleyhisselâm'a benzediği için, onu Yûsûf Aleyhisselâm'ın yerine koymuştu. Onunla müteselli oluyordu. Bünyamin'i, Mısır'a göndermeyişinin sebebi bu idi.

Diğer on oğluna, zahire getirmek için Mısır'a gitmelerine izin verdi.

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ-58

Yûsûf Aleyhisselâm'ın kardeşleri Mısır'a geldi. وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ Yûsûf Aleyhisselâm'ın huzuruna girdiler. فَعَرَفَهُمْ O, hemen onları tanıdı. وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ Onlar ise onu tanımadılar.

Nasıl tanısınlar? Aradan yıllar geçmişti. Sağ kaldığına ihtimal vermiyorlardı. Kaldı ki Yûsûf Aleyhisselâm'ın dairesi pek muhteşimdi. Yüzüne dikkatli bakacak durumda da değillerdi. İbranice konuşuyorlardı.

Yûsûf Aleyhisselâm, "Siz kimlersiniz, ne iş yaparsınız? Sakın casus olmayasınız. Garip bir dille konuşuyorsunuz" dedi.

"Hâşâ, biz casus değiliz. Biz bir babanın evladınız ve babamız muhterem, sıddık bir ihtiyardır. Bir peygamberdir ve adı Yâkûb'dur" dediler.

"Kaç kardeşsiniz" diye sordu.

"On iki kardeştik, birimiz sahrada öldü. On bir kaldık" diye cevap verdiler.

“Peki, buraya kaç kardeş geldiniz?”

“On kardeş.”

“Biriniz nerede?”

“O, babamızın yanında kaldı. Ölen oğlunun yerine onunla kendini teselli ediyor.”

Yûsûf Aleyhisselâm, “Bu sözlerinizin doğru olduğuna şahidiniz var mı?” dedi.

“Burada hiç kimseyi tanımayız ki gelsin de bize şehadet etsin” diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Yûsûf Aleyhisselâm,

“Zâhire alabilmeniz için, birinizi rehin olarak yanımda bırakın. Baba bir kardeşinizi de bana getirin de doğru söylediğinize hükmedeyim” dedi.

Yâkûb Aleyhisselâm’ın oğulları, bu teklifi kabul etmek mecburiyetinde kaldılar. Aralarında kur’a çektiler. Kur’a Şemun’a isabet etti ve o, Mısır’da kaldı.

59- وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتْتُونِي بِآخِ لَكُمْ مِّنْ أَبِيكُمْ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي
أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

Onları misafir etti Yûsûf Aleyhisselâm. Cehhaz nedir? Sefer için hazırlanan yemek içmek vesairesidir. Nitekim bekâr kızların hazırladığına sefer için götüreceği eşya maldır. Yûsûf Aleyhisselâm, onların yüklerini hazırladı. قَالَ أَتْتُونِي بِآخِ لَكُمْ Dedi ki; “(Bir daha gelişinizde) bana, baba bir kardeşinizi de getirin. أَلَا تَرَوْنَ Görmüyor musunuz ki الْكَيْلَ ben

ölçeği tam dolduruyorum وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ve ben misafirperverlerin en hayırlısıyım.”

Her birine birer yük zahire vermişti. Ayrıca Bünyamin’in hissesini de aldılar.

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ-60

Eğer siz, o kardaşınızı bana getirmezseniz, o zaman sizin yalancı olduğunuz tahakkuk ediyor. فَلَا كَيْلَ لَكُمْ Artık benden zahire beklemeyin, وَلَا تَقْرَبُونِ bir daha yanıma gelmeyin.

قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ-61

Dediler ki; “Onu, babasından istemeğe çalışacağız وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ve herhalde emrinizi yaparız” dediler.

وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

Yûsûf Aleyhisselâm, وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ söyledi hizmetçi memurlarına. “Onların getirmiş olduğu paraları, zahire bedellerini (haberleri olmaksızın) yüklerinin içine koydurdu. لَعَلَّهُمْ Olur ki ailelerine döndüklerinde bunun farkına varırlar da belki yine geri gelirler.

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَكْتُلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ-63

Babalarına döndüklerinde فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا

dediler ki; "Ey babamız, مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ Bünyamin gitmezse artık bize zahire verilmeyecek. Bu sefer kardeşimizi de bizimle beraber gönder de zahire alalım. قَارِئُ مَعَنَا أَخَانًا نَكْتَلُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ Kardeşimizi bizimle beraber gönder de (onun sebebine) ölçüp alalım. Biz, onu mutlaka koruyacağız."

قَالَ هَلْ أَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمْنُتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ 64

يَاكُوبُ Aleyhisselâm, onun hakkında. Size evvelce kardeşi için emniyet ettiğim gibi. إِلَّا كَمَا أَمْنُتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ Bundan evvel, kardeşi olan Yûsûf Aleyhisselâm'a emin oldum, emniyet ettiğim gibi emniyet etmem. Fakat ben Âllâh'a tevdi ederim. فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا Âllâh CelleCelâlûhû, her hâfızdan daha hayırlıdır. Ben Âllâh'a tevekkül edeceğim, size ve sözünüze değil. وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Âllâh erhamürrahimindir.

Bu söz üzerine, Âllâh CelleCelâlûhû ilham ediyor. "Ey Yâkûb, mademki sen bana tevekkül ettin. Öyle ise hepsini sana iade ederim" buyuruyor. Bunun üzerine kalbi mut'mein olmuştur.

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانًا وَتَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلُ يَسِيرٍ 65

وَجَدُوا Vaktaki metalarını (yüklerini) açtılar, وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ sermayelerinin kendilerine geri verildiğini gördüler. قَالُوا يَا أَبَانَا Dediler ki; "Ey babamız مَا نَبْغِي daha ne istiyoruz biz? Para sıkıntısı da yok, هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا işte sermayey

miz de bize geri verilmiş. وَمُسَاَدَةٌ أَهْلَنَا Müsaade et de biz gidelim ehlimiz için zahire alalım, وَنَحْفَظُ أَخَانَا kardeşimizi de muhafaza edelim. وَتَرَدَّادُ كَيْلٍ بَعِيرٍ Bir deve yükü de fazla olarak kardeşimiz için de alacağız. ذَلِكْ كَيْلٌ يَسِيرٌ Bu getirdiğimiz zahire azdır, bizim çocuklarımıza kâfi gelmiyor.” İkinci mânâ da ذَلِكْ “Hükümdarın bize verdiği on, bir de kardeşimize verdiği ölçek zahire hükümdar üzerine kolaylıktır, emrindedir istediği kadar verir.”

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ 66-

Yâkûb Aleyhisselâm dedi. “Ben Bünyamin’i sizinle göndermem. Onu, bana behemehâl getireceğinize Âllâh-û Teâlâ’ya karşı ahd-û misak etmedikçe. لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ Yemin edersiniz ki Bünyamin’i getireceksiniz. (Meğerki etrafınız ihata edilmiş olsun da çaresiz kalmış olasınız”) dedi. فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ Onlar da hepsi beraber yemin ettiler. Yâkûb Aleyhisselâm dedi. “Artık Âllâh vekilimizdir. Siz de biz de vekâletimizi Âllâh’a veriyoruz.”

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ 67- وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

(Yola çıktıkları esnada da) Yâkûb Aleyhisselâm dedi. “Ey oğullarım, لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ (Mısır şehrine) hepi-

niz bir kapıdan girmeyin de ayrı ayrı kapılardan girin. **وَادْخُلُوا مِنْ** (Nazar isabet etmesin.) Mamafih Âllâh-û Teâlâ'nın kazasından hiçbir şeyi, üzerinizden gidermeye kudretim yoktur. (Peygamberdir niçin bunu tevehhüm ediyor? Sebeplere tevessül icap ediyor.) **وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ** Hüküm ancak Âllâh-û Teâlâ'nındır. Ben, Âllâh-û Teâlâ'dan sizi iğna etmem. Benim bu nasihatim Âllâh'ın kaderi kudretine karşı iğna etmez sizi. Fakat Âllâh'ın iradesi budur. Kul sebeplere tevessül eder, O da halk eder. Âllâh'a tevekkül nasıl olur? Tarlayı ekersin, ondan sonra Âllâh'a tevekkül edersin. Yâkûb Aleyhisselâm diyor ki; Emir Âllâh'ındır, ne isterse onu yapar. Âllâh'ın emrine hiçbir mani yoktur. Lakin sizler hepiniz bir kapıdan girmeyin. **إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ** Hüküm ancak Âllâh'ındır. Ne emrederse, o size isabet eder. Hiç kimse ona mani olamaz. **وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ** Ben de Âllâh'a tevekkül ederim. **الْمُتَوَكِّلُونَ** Âllâh-û Teâlâ'ya mütevekkil olanlar, yalnız O'na tevekkül etsinler."

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ آبُوهُمْ مَا كَانُ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ 68- شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضِيهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ آبُوهُمْ Vaktaki (Mısır'a) babalarının emrettiği gibi ayrı ayrı kapılardan girdiler. (Onun emrini yerine getirdiler) **فَمَا كَانُ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ** fakat bu tedbir, hiçbir şey, onları iğnâ etmez Âllâh-û Teâlâ'nın iradesinden. **إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ قَضِيهَا** Ancak Yâkûb Aleyhisselâm'ın nefsindeki bir haceti meydana çıkarmış oldu. Ancak o da bir nasihat etmiş oldu.

Yâkûb Aleyhisselâm da bilir ki Takdiratı İlâhiye'ye bir mani olamaz. Lakin kalbinde bir esbaba tevessüldür. Bu esbabın da Âllâh-û Teâlâ'nın ilmine karşı tesiri yoktur. Sebeplere tevessül etmek de bizim kulluk vazifemizdir. **لَدُوْ عِلْمٍ** وَإِنَّهُ Çünkü Yâkûb Aleyhisselâm **لِمَا عَلَّمْنَاهُ** ilim sahibidir, bizim bildiğimiz ilimlerden. Yâkûb Aleyhisselâm, bilirdi ki kazayı İlâhiye karşı hiçbir tedbir fayda vermez. **وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ** Amma insanların çoğu sırrı kaderi bilmez. Hazer etmek, korunup kaçmak kaderin hükmünden kurtulmaya fayda vermez.

Yâkûb Aleyhisselâm nefsindeki hacet dileği, oğullarına şefkat ve nazar değmesinden korunmaları için idi. Bu meydana çıktı. Ama Yâkûb Aleyhisselâm'ın re'yi, onlardan Âllâh'ın kazasını def edemedi. Kendilerine hırsızlık isnâd edildi, bununla rüsvay oldular. Melik'in ölçeği, kardeşlerinin yükünde bulundu. Bunlar, Âllâh tarafından Yâkûb Aleyhisselâm'ı tasdik idi.

Şüphe yok ki Yâkûb Aleyhisselâm, (ona vahiyle öğrettiğimiz) bir ilim sahibi idi. (Bu sebeple, Âllâh-û Teâlâ'nın kazasından hiçbir şeyi üzerinizden gidermeye kadir değilim demişti.) Lakin çoğu insanlar, (Yâkûb Aleyhisselâm'ın bildiğini) bilmezler.

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ - 69
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ Bu kardeşler, Yûsûf Aleyhisselâm'ın yae nına geldiği zaman **أَوَى إِلَيْهِ** ona ivâ ettiler. **أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ** Bünjamin'e dedi. "Ben senin öz kardeşinim, **فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ** onların yaptığı hasetten, günahtan meysus olma." Bir tedbir yapar, bir hırsızlıkla seni onlardan alacağım. O vakit de babamız

müteessir olmaz çünkü onun şeriatında hırsızlık yapan, hırsızlık yaptığı yerde kalır.

Yûsûf Aleyhisselâm tahtına oturmuş ve yüzünü bir nikabla örtmüştü. Kardeşleri huzuruna girdikleri vakit, "Siz kimlersiniz"- diye sordu.

"Biz Ken'anileriz, kardeşimizi getirmemizi emretmiştiniz işte getirdik" dediler.

"Hatırladım, oturunuz" dedi. Altı sofralık bir ziyafet tertip etti.

"Her iki ana baba bir kardeşler, bir sofraya otursun" dedi.

İkişer ikişer oturdular, Bünyamin yalnız kaldı. Ağlamaya başladı. Yûsûf Aleyhisselâm sordu. "Sana ne oldu ki ağlıyorsun?" dedi. Bünyamin, "Yûsûf adlı bir kardeşim vardı" diye cevap verdi. "O hatırıma geldi. Şimdi sağ olsaydı, o da benimle otururdu dedim. İçimden ağlama geldi."

Bunun üzerine Yûsûf Aleyhisselâm, onu kendi sofrasına aldı. Yemekten sonra kardeşlerini yine ikişer ikişer, birer eve misafir etti. Bünyamin bu sefer de yalnız kalmıştı.

Yûsûf Aleyhisselâm, "Bu kardeşinizin mademki ikincisi yok, bu da benim misafirim olsun" dedi. Bu sûretle Bünyamin, Yûsûf Aleyhisselâm ile birlikte geceledi.

Sabahleyin Yûsûf Aleyhisselâm, "İster misin ölen kardeşinin yerine, ben sana kardeş olayım?" dedi.

Bünyamin cevap verdi. "Ben, senin gibi bir kardeş nerede bulabilirim? Ne yazık ki babam Yâkûb ve annem Rahiyl'in oğlu değilsin."

Bu sefer de Yûsûf Aleyhisselâm'a rikkat geldi. Ağlamağa başladı ve kalkıp Bünyamin'in boynuna sarıldı. Ve "ben karde-

şin Yûsûf'um, kardeşlerimizin evvelce bize yaptıklarına mahzûn olma" dedi.

Zira Âllâh-û Teâlâ, bize ihsan etti.

Bünyamin, "Ben bundan sonra artık senden ayrılmam" diye cevap verdi.

Yûsûf Aleyhisselâm, "Bu mümkün değil meğerki sana bir hırsızlık isnad edeyim" dedi. Bünyamin razı oldu. "O halde" dedi Yûsûf Aleyhisselâm, "Şimdi kardeşlerinin yanına git ve bu sırrı kimseye ifşa etme."

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ ۖ
أَيَّتَهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ

Ne zamanki techizata başlandı, Yûsûf Aleyhisselâm onların yüklerini hazırladı. Yükleri zahire ile dolduruldu. جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ Sikâye seki, asıl su dağıtmada, şarap sevketmekte, mücevheratlı bir kap vardı. Son zamanlarda buğdaylar çok kıymet kazandığından, hariçten gelenler görsün, bir azamet olsun diye emretmişti. "Bu tas ölçek olsun." Bu kap, ölçek işini görürdü. Yûsûf Aleyhisselâm, zahire, ölçek işinde çalışan vazifeliye dediki bu tası, gizli olarak Bünyamin'in yükünün içine koy, koydular. Kâfile biraz yol aldıktan sonra bir münadi; "Ey kâfile! Durun, siz muhakkak hırsızlarsınız" diye nida etti ve onları alıkoydu. ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتَهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ Biri çağırdı arkalarından, ey kervan, kâfile siz hırsız imişsiniz, durun gitmeyin.

قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ۖ 71

قَالُوا وَأَقْبَلُوا Yûsûf Aleyhisselâm'ın kardeşleri onlara dönerek, "nedir sizin zâyi ettiğiniz, kaybettiğiniz nedir?"

قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ -72

قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ Onlar, "Melik'in tasını arıyoruz" dediler. "Her kim ki onu getirirse mükafat, müjde olarak bir deve yükü ona zahire verilecek," (Münadi) وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ "ben de ona, edasına kefilim" (dedi.)

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ -73

لَقَدْ عَلِمْتُمْ Yâkûb oğulları, "Âllâh'a yemin ediyoruz. Biliyorsunuz ki siz de bilirsiniz ki biz yeryüzüne, buraya fesat çıkarmaya gelmedik. Biz hırsız kimseler de değiliz" dediler.

Biz emin insanlarız. Evvelce zahire bedellerini yükümüze konmuş bulduk, geri getirdik. Eğer hırsız olsaydık getirmezdik. Yolda kimsenin ekinine zarar etmesinler diye, develerimizin de ağızlarını bağlıyoruz.

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ -74

(Münadi ve yanındakiler) "eğer siz yalancı olursanız, yükünüzde bu tas çikarsa dininizde cezası nedir?"

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ -75

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجِدَ فِي رَحْلِهِ Yâkûb oğulları cevap verdi. "(Babamızın şeriatında) bunun cezası; yükünde çalınmış mal bulunan kimse, (malı çalınan adama bir yıl köle olur.) Böylece

dininin icabatını söyletti ve itiraf ettirdi. **فَهُوَ** O adam **جَرَائِدُهُ** bizzat cezalanır, orada kalır. **كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ** Biz (sirkatle) zulmedenleri böyle cezalandırırız.

Vazifeliler, kâfileyi yükleriyle birlikte Yûsûf Aleyhisselâm'a götürdüler.

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ 76
كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ
نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ Bunun üzerine Yûsûf Aleyhisselâm, Bünyamin'in yükünden evvel onların yüklerini aramaya başladı. **قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ** Yalnız Bünyamin'in yükü kalmıştı. Güya onu bırakmak istedi. "Zannetmem ki bu almış olsun" dedi. Kardeşleri, "Hayır" dediler, bunun yükünü de aramanız lazım. Ta ki hiçbir şüphe kalmamış olsun. **ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ** Nihayet tası, Bünyamin'in yükünü den çıkardı. **كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ** "Biz Yûsûf Aleyhisselâm için böyle bir tedbir kullandık."

Bütün kardeşleri utançlarından başlarını eğdiler. "Ey Rahiyl oğlu! Niçin bizi halk içinde rüsvay ettin? Bu tası ne vakit aldın?" dediler. **يَا أَيُّهَا الْمَلِكُ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ** Yoksa Melik'in dininde, kânununda (sirkat töhmetiyle) kardaşı almak, (esir etmek) yoktu. **إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ** Bu ancak Âllâh-û Teâlâ'nın dilemesiyle oldu. **نَرْفَعُ وَفَوْقَ** Biz kimi dilersek, onu derecelere yükseltiriz. **كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ** Zira her ilim sahibinin üstünde, daha iyi bilen birisi vardır.

قَالُوا إِن يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ -77
وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ

قَالُوا Kardeşleri dediler ki; "Eğer Bünyamin çalmış bulunuyorsa, bundan önce kardeşi Yûsûf da çalmıştı." قَالُوا فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ Yûsûf Aleyhisselâm, onların sözlerini nefsinde gizleyip açıklamadı, وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ onlara izhar etmedi bunu. قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا (Kendi kendine) siz, (onlardan) daha kötü şerli bir hile hüküm yapmışsınız, siz daha fenâ bir mevkidesiniz. Âllâh-û Teâlâ, sizin anlatmakta olduğunuzu çok iyi biliyor.

Rivâyet edildiğine göre; Yûsûf Aleyhisselâm'ın hâlası, onu çok severdi. Yûsûf Aleyhisselâm büyüyünce, babası onu yanında bulundurmak istedi. Halası da Yûsûf Aleyhisselâm'ın kendi yanında kalmasını istiyordu. Bunun için, İbrahim Aleyhisselâm'dan kendisine miras kalmış olan kuşağını, Yûsûf Aleyhisselâm'ın beline bağladı. Sonra kaybolduğunu söyledi. Kuşak arandı ve Yûsûf Aleyhisselâm'ın üzerinde çıktı. Kanun gereği Yûsûf Aleyhisselâm'ı yanında alıkoydu. İşte Yûsûf Aleyhisselâm'ın kardeşleri, bu duruma işaret etmek istemişlerdir.

Kardeşleri, tevkifini müteakib ilk defa, Bünyamin'in ısrarla kendilerine verilmesini istemişlerdi. Fakat Yûsûf Aleyhisselâm, "veremem" dedi. İçlerinden Rubil hiddetlendi. "Ey Aziz! Eğer vermezsen, bir defa haykırırsam, Mısır'da çocuğunu düşürmedik bir kadın kalmaz" dedi.

Yûsûf Aleyhisselâm'ın küçük bir oğlu vardı. Rubil'in yanına gidip ona dokunmasını emretti. Çocuk dokunur dokunmaz, Rubil'in

hiddeti teskin oldu. Ve hemen kardeşlerine döndü. "Bana hanginiz dokundunuz?" dedi. Onlar, "Biz dokunmadık!" dediler. "Hüda hakkı için, bu belde de âl-i Yâkûb var" dedi.

Rubil'in müthiş bir sesi vardı. İşiten hamile bir kadının, korkudan çocuğunu düşürmemesine imkân yoktu. Fakat hiddetlendiği zaman ailesinden biri kendisine dokunursa, hiddeti zail olurdu.

Rubil ikinci def'a hiddetlendi. Bu sefer Yûsûf Aleyhisselâm, yüzünde nikabı tahtından aşağı indi, eliyle tuttu ve diz üstü çökertti. Ve dedi ki; "Ey Yâkûb oğulları! Kuvvetinize bu kadar mağrur musunuz? Size mukavemet edecek kimse bulunmaz mı sanıyorsunuz?"

Nihayet gördüler ki kuvvetle Bünyamin'i kurtarmaya imkân yok, yalvarmaya başladılar.

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ 78

Dediler ki; "Ey Aziz! Bünyamin'in emin ol, çok ihtiyar bir babası var. فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ (Bunu hepimizden ziyade sever, ölen kardeşimizin acısını onunla unutmaya çalışır.) Onun yerine bizim birimizi alıkoy. إِنَّا نَرِيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ Zirâ biz seni iyilik edenlerden görüyoruz."

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَظَالِمُونَ 79

Yûsûf Aleyhisselâm dedi. "Maazallah, Âllâh affetsin. أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ Biz malımızı kimde bulduysak, onu tutarız إِذًا لَظَالِمُونَ çünkü o takdirde biz gerçekten zalimlerden oluruz."

Bundan da ümitlerini kestiler.

80- فَلَمَّا اسْتَيْسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ آبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنَ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِيَ أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

Artık ondan ümitlerini kestiler, me'yus oldular, hükümdarın vermiyeceğine kanaat getirdiler. خَلَصُوا نَجِيًّا Meclisten hâlas oldu çıktılar, (meseleyi) gizli görüşmek üzere ayrılıp (bir kenara) çekildiler. قَالَ كَبِيرُهُمْ Büyükleri olan Rubil dedi. "Aَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ آبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا" Bilmez misiniz ki babanız, sizlerden (Bünyamin'in muhafazası için) Âllâh-û Teâlâ'ya karşı bir ahd-û misak aldı. Biz ne yüzle babamızın huzuruna çıkacağız? Daha önce de أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ Yûsûf hakkında işlediğimiz kusuru bilmiyor musunuz? فَلَنَ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِيَ أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي Artık ben, babam izin verinceye kadar veya Âllâh-û Teâlâ hakkımda hükmedinceye kadar bu yerden asla ayrılmayacağım. وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ Âllâh-û Teâlâ hükmedicilerin en hayırlısıdır.

81- ارْجِعُوا إِلَىٰ أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

ارْجِعُوا إِلَىٰ أَبِيكُمْ Siz babanıza dönün. فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ Ve deyin ki ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti. وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا Biz ancak bildiğimizden gayrisına şahit olmadık. Gördüğümüze şahitlik ettik, (ötesini bilmiyoruz.) وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

(Tas onun yükünden çıkarıldı,) gaybı da bilemezdik. Biz gaybın muhafızı değiliz.

وَسَّئِلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ-82

(İstersen) içinde bulunduğumuz şehir (Mısır halkına,) bizimle beraber olan kâfileden sor, وَالْعِيرَ, içinde bulunduğumuz kervandan da sorunuz. وَإِنَّا Şüphesiz biz doğru söyleyenlerdeniz."

Kalkıp babalarına geldiler ve kardeşlerinin söylediklerini aynen söylediler.

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبِرْ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ-83

Yâkûb Aleyhisselâm, "Hayır" dedi. "Nefisleriniz aldatıp, sizi böyle bir işe sevketmiş. (Canınız öyle istemiş, yoksa Mısır Meliki şariatımızı, hırsızın esir edildiğini ne bilir?) فَصَبِرْ جَمِيلٌ Artık bana düşen sabr-ı cemildir. Sabr-ı Cemil hangisidir? Ah-û figan etmeyen bağırmayan. عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا Ümit ederim ki Âllâh-û Teâlâ, onların hepsini birden (Yûsûf, Bünyamin ve Mısır'da kalanı) bana getirir. إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْحَكِيمُ Hakikat şu ki Âllâh-û Azimüşşan, hüznüme Âlim ve tedbirinde Hakim'dir.

Âlimdir halime, Hakimdir her şeyi yerli yerine halk etmiş."

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسْفَى عَلَى يُوسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ-84

وَقَالَ Yâkûb Aleyhisselâm, oğullarına arka çevirdi. وَتَوَلَّى عَنْهُمْ Ey Yûsûf'un ayrılığı ile bana gelen hüznün ve hasret. Halbûki Bünyamin gitti fakat ikinci musibet gelince, birinci musibet canlanıyor. وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ Hüzünle, gözlerine ağlamaktan ak düştü. O artık (dardını içine atıyor, gayzını tutuyor) gözlerine perde gelmişti. فَهُوَ كَظِيمٌ Kazmını, gayzını yutardı, gamını yutuyordu.

قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتُوا تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ -85

قَالُوا Oğulları dediler, Yâkûb Aleyhisselâm'a. تَاللَّهِ "Kasem ederiz Âllâh'a, halin böyle görünüyor, تَذْكُرُ يُوسُفَ sen halâ Yûsûf'u anıp duruyorsun. حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ Yemin ederiz ki nihayet ya kederinden hastalanıp eriyeceksin yahut helâk olup gideceksin" dediler.

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ -86

قَالَ Yâkûb Aleyhisselâm diyor. "Ben bessimi, (bes: hüzn-ü elem demektir.) elemimi, hüznümü mahlûkâta şikâyet etmem. Ancak Âllâh-û Teâlâ'ya şikâyet ediyorum. وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ Hüzünümü kederimi ancak Âllâh-û Teâlâ'ya şikâyet ederim. Beni halime bırakın ve ben sizin bilemeyeceğiniz şeyleri, Âllâh-û Teâlâ tarafından (vahiy ile) biliyorum" dedi.

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأَيَّسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ -87
إِنَّهُ لَا يَأَيَّسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا Ey oğullarım, gidiniz Mısır'a. فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ

وَأَخِيهِ Tehassüs ediniz, arayınız, Yûsûf ile kardeşinizi araştırınız. إِنَّهُ لَا Âllâh'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz. وَلَا تَأْيِسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ Âllâh'ın rahmetinden ancak kâfir olanlar ümidini keser. كَافِرُونَ يَأْيِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ Kâfir olanlardan başkası ümidini kesmez.

Vehb bin Münebbih diyor ki; "Âllâh-û Teâlâ, Yâ'kûb Aleyhisselâm'a vahyetti ve "bilir misin ne sebepten, Yûsûf'u senden ayırmakla seni cezalandırdım?" dedi. Yâkûb Aleyhisselâm, "bilmiyorum yâ Rabbi" cevabını verdi. Âllâh-û Teâlâ buyurdu; "Sen bir vakitte bir oğlak pişirdin de komşuna vermedin" buyurdu. Bazıları; Yâkûb Aleyhisselâm'ın bu iptilasına sebep, "bir ineğin yavrusunu, anasının gözü önünde boğazlamasıdır" derler.

Yûsûf Aleyhisselâm kaybolalı yirmi bir yıl olmuştu. O vakitten beri kendisinden bir haber alınamamış olduğu için kardeşleri, Yûsûf Aleyhisselâm'ın sağlığından ümitlerini kesmişlerdi. Fakat Yâkûb Aleyhisselâm, onun hayatta olduğunu biliyordu. Ya Âllâh-û Teâlâ tarafından vahiy ile sağlığı kendisine bildirilmişti yahut küçüklüğünde görüp de Yûsûf Aleyhisselâm'ın kendisine nakletmiş olduğu rüyaya nazaran, huzurunda kardeşleri secde etmedikçe vefat etmeyeceğini biliyordu.

Dokuz kardeş yine Mısır'a gittiler.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الصُّرُورُ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُرْجِيَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ 88-

(Bunun üzerine Mısır'a döndüler.) Yûsûf Aleyhisselâm'ın yanına girdiklerinde قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الصُّرُورُ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُرْجِيَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا dediler ki; "Ey

Aziz! Bizi ve ailemizi zaruret sardı, (açlıktan halimiz çok feci.) Pek cüz’i bir sermaye ile geldik. Bize yine zahiremizi tam ölç (ihtiyacımıza göre ver) ve tasadduk et. (Kardeşimizi bağışla. Babamız bir pir-i fanidir, Yûsûf’tan ayrılalı pek mahzundur. Bünyamin’in de ayrılığı, ona musibet üzerine musibet oldu.) **إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ** Âllâh-û Teâlâ, tasadduk edenleri mükâfatlandırır.

Yâkûb Aleyhisselâm, Mısır Meliki’ne yani Yûsûf Aleyhisselâm’a bir mektup yazmıştı. Bu mektubunda, Âllâh-û Teâlâ’ya hamd-û senadan sonra; “Ey Mısır Meliki! Biz üzerimizde musibetler eksik olmayan bir aileyiz. Dedem İbrahim Aleyhisselâm’ı, Nemrud eli bağlı ateşe atmıştı. Âllâh-û Teâlâ, ateşi soğuttu. Onu selâmete çıkardı. Babam İshak Aleyhisselâm’ın da elleri bağlı boğazına bıçak konulmuşken, Hak Teâlâ onu da fidye göndererek kurtardı. Benim de pek sevdiğim bir oğlum vardı. Kırta götürdüler, sonra “kurt yedi” diye kanlı gömleğini getirdiler. Ona ağlamaktan gözlerim görmez oldu. Diğer bir oğlumu da -ki yegâne tesellimdi- hırsızlık töhmetiyle sen alıp zapt etmişsin. Biz hırsızlık eder bir aile değiliz, biz de hırsız olmaz. Hırsız olan bir çocuk bizden doğmaz. Oğlumu bana gönder, yoksa sana bedduâ ederim. Zararı yedi nesil boyunca çocuklarına dokunur” demişti.

Yûsûf Aleyhisselâm, babasının mektubunu teessürle okudu. Artık latifeyi terk etmek icap ettiğini düşündü. Tebessüm ederek kardeşlerine;

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ-89

“Siz cahillikte Yûsûf’a ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?” dedi.

Tevbe ettiniz mi? Yûsûf Aleyhisselâm'a yaptıkları malûm, Bün-yamin'e de dâima eziyet ve hakaret ederlerdi.

Bu sözü bir i'tab olmak üzere değil, bir öğütte bulunmak, tev-beye tasrih etmek maksadıyla söylemişti.

قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا 90-
إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

“Yoksa sen, gerçekten Yûsûf musun?” قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ dediler. O da (“evet) ben Yûsûf’um, bu da kardeşim Bün-yamin’dir. قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي. Âllâh in’am ve ihsan etti bize. Bu sıkıntılardan sonra bizi kurtardı. إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ Her kim ki Âllâh-û Teâlâ’dan korkar, O’ndan gelen belaya sabr-ı ta-hammül ederse, Âllâh CelleCelâlûhü لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ muhsin olan iyilik yapanların ecrini zâyî etmez.”

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ 91-

Nihayet kardeşleri kusurlarını anla-dılar, kusurlarını itiraf ve affını istiyorlar. Kardeşleri dediler ki; “Âl-lâh’a kasem ederiz ki Cenâb-ı Âllâh, her cihetten seni bize üstün kıldı. وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ Hakikat şu ki biz, elbette hataya düşenlerden olduk.”

Bir kul, Âllâh’a karşı hatasını itiraf etti mi, mağfiret-i İlâhiye’ye nail olur. Kardeşleri de kusurlarını itiraf ve affını istediler. Yûsûf Aleyhisselâm da cevap veriyor.

قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَعْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ 92-

يَا تَثْرِبَ لَا تَثْرِبَ. Yûsûf Aleyhisselâm dedi. قَالَ لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ

lâ itâbe bugün size levm, i'tâb, ta'nif yok. Yani sizi kalbimden afı fettim. Kabahatınızı yüze vurma ve ayıplama yoktur. **يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ** Ben, hakkul ibâd olan hakkımı helâl ediyorum. Üst tarafı, Âllâh'a karşı olan hak ise, tevbe edersiniz, tevbenize göre Cenâb-ı Hak sizi affeder. **وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ** Âllâh CelleCelâlûhû erhamürahi-mindir. Hiç kimse Âllâh kadar merhametli olamaz. Bütün rahmeti halk eden O'dur.

Yûsûf Aleyhisselâm, kardeşlerine sabah akşam ziyafet veriyordu. Kardeşleri ise daha önce ona yaptıklarını hatırlayarak sıkılıyorlardı. Ona bir adam göndererek dediler ki; "Siz, bizi sabah akşam yemeğe davet ediyorsunuz fakat biz, sana karşı yaptıklarımızdan dolayı senden utanıyoruz." Yûsûf Aleyhisselâm da onlara şöyle cevap verdi. Mısırlılar şimdiye kadar bana, hep ilk gördükleriyle bakıyorlar ve "yirmi dirheme satılmış bir köleyi, ulaştığı bu mertebeye yükselten Âllâh'ı tenzih ederiz" diyorlardı. Şimdi ise sizin sayenizde şeref kazandım. Çünkü benim, sizin kardeşiniz ve İbrahim Aleyhisselâm gibi büyük bir peygamberin torunu olduğumu anladılar."

Bundan sonra Yûsûf Aleyhisselâm, "babamın hali nasıldır?" diye soruyor. Onlar da cevaben; "Baban, senden sonra ağlaya ağlaya nihayet gözüne perde geldi" dediler.

93- **إِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَاَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأُنْزِلْنِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ**

إِذْهَبُوا "Götürünüz **بِقَمِيصِي** benim gömleğimi. **هَذَا** Bu giydiğim gömleği **يَأْتِ بَصِيرًا** babamın yüzüne sürün, **فَاَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي** gözleri görececek duruma gelir." (Bu gömlek bir parça imiş. İbrahim

Aleyhisselâm ateşe atıldığı zaman, Cebrail Aleyhisselâm o zaman-
da İbrahim Aleyhisselâm'a giydirmiş. Yâkûb Aleyhisselâm'a intikâl
eden bu gömleği, Yûsûf Aleyhisselâm'a giydirmiş. Yûsûf Aleyhist
selâm kuyuya atıldığı zaman, bu gömlek onun sırtında imiş. Bu
gömlek de Yûsûf Aleyhisselâm'da devamlı bulunuyor. Ve bu göm-
lek herhangi bir hastaya mesh edilse şifa bulurdu. Onun için bu
gömleği babama götürünüz, o da yüzüne sürer.) وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ
أَجْمَعِينَ Bütün ailenizi de bana getirin (dedi ve onları memleketg
lerine gönderdi.)

Yûsûf Aleyhisselâm, onları efrad-ı aileleriyle birlikte azamet-
li getirmek istedi. Kaç kişi, nüfus olduklarını sordu. Onlar da 70
kişi olduklarını söylediler ve Yûsûf Aleyhisselâm saltanata ait 200
deve verdi. Bu develerle beraber avdet edin gelin diyor. Kardeşle-
rinden olan Şem'un, "Kurt kaptı kardeşimizi diyerek, yalancı kan-
lı gömleği babama ben götürdüm ve onu mahzun ettim. Bana
müsaade edin de bu gömleği ben götüreyim. Önce yapmış bu-
lunduğum fenâ amelimi telâfi etsin" diyor. Ve Şem'un, başı açık
yalın ayak geceyi gündüze katarak az bir zamanda Yâkûb Aley-
hisselâm'a geldi.

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ 94

قَالَ أَبُوهُمْ Ne zamanki kervan ayrıldı Mısır'dan. وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ
Onların babası إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ Yâkûb Aleyhisselâm, torunlas
rına dedi. "Ben, Yûsûf Aleyhisselâm'ın kokusunu alıyorum. لَوْلَا أَنْ
تُفَنِّدُونِ Eğer bana aklını kaybetmiş demezseniz." Çünkü o gençler,
Yâkûb Aleyhisselâm'a diyorlardı. "Artık bu kendini kaybetmiştir,

Yûsûf Yûsûf diyor. Bu kadar sene geçmiş, Yûsûf Aleyhisselâm nerede?"

Eğer siz bu hale devam etmez beni dinlerseniz, ben şimdi Yûsûf Aleyhisselâm'ın kokusunu tam mânâsı ile alıyorum.

Server-i Kâinat Sallâllâhû Aleyhivesellem, bütün dünya onun için halk olmuştur. Hadisinde buyuruyor ki; **"Lime Âllâhû vaktun lâ yese'ni melekün mukarrabün velâ nebiyyül Mürsel.** (Benim, Âllâh ile bir vakt-i muayyenim var. Öyle bir vakt-i muayyen ki ne bir melek, ne bir peygamber, ne bir rasûl o vakte giremiyor. Has olarak, Cenâb-ı Hak bana tahsis etmiş. Hiçbir insan oraya giremiyor, melek de girmiyor." Bazen böyle, bazen de Ezvac-ı Tahirat ile konuşurdu. **"kellimini ya Hümeýra"** diyordu.)

Evliyâullah da benzeri böyle. Yüksek tabakada zuhurat oluyor, bazen de diğer beşer gibi hiçbir zuhurat olmuyor.

95- قَالُوا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ

Kasem ederiz Âllâh'a اِنَّكَ muhakkak sen ey Yâkûb, ey büyük baba. لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ Eski hatalardasın, 12 seneden beri "Yûsûf Yûsûf" dediğin hatada devam ediyorsun. Adeta bunaklık isnad ettiler. Yâkûb Aleyhisselâm, (torunlarına.) "Bana bunadı demezseniz, emin olun ki ben, Yûsûf'un kokusunu duyuyorum" dedi.

96- فَلَمَّا اَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ الْقَيُّمُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ- اِنِّيْ اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ

فَلَمَّا اَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ Ne zaman ki beşir, tebşir edici geldi. Müjdeci gömleği getirdi, (kervan henüz yolda.) الْقَيُّمُ Tarh etti gömleği attı, وَجْهِهِ yüzüne koydu sürdü فَارْتَدَّ بَصِيرًا ve Yâkûb Aleyhis-

selâm'ın (gözleri) görececek duruma geldi. (Gömleği getiren, Yâkûb Aleyhisselâm'a diyor. "Sana senâ ederdik ya, Mısır hükümdarı Aziz! O, senin oğlun Yûsûf'tur. Şimdi kardeşlerim de geliyor, hepimizi oraya davet ediyor" dedi kendisine.) Bunu işittikten sonra Yâkûb Aleyhisselâm, torunlarına diyor. قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ "Ey evlâtlar, ben size demedim mi? إِنَّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ Ben, Âllâh'tan biliyorum sizin bilmediğinizi. Sizin bildiğinizi bildiğim gibi, bilmediğinizi de biliyorum" demedim mi?

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ 97-

"Âl-lâh-û Teâlâ'dan bizim için günahlarımızın mağfiretini iste. Yaptığımız hataların affını, Cenâb-ı Hak'tan talep et. إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ Ha-kikaten biz hatalı idik, gerçekten günâhkârlardan olduk" dediler.

Yâkûb Aleyhisselâm istiyor ki (çünkü bunda hem hukukullah var, hem de hakkul ibâd var. Yûsûf Aleyhisselâm'ın da hakkı var. Oğullarının affı, hem hakkul ibâddan hem de hukukullah'tan.) Yûsûf Aleyhisselâm'la buluştuğu zaman, umumi bir duâ yapmak sûretiyle tamamı kalksın, onun için.

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ 98-

Yâkûb Aleyhisselâm dedi ki; "Rabbimden size sonra istiğfar ve af dileyeyeceğim." (Tefsirin verdiği izaha göre; Yûsûf Aleyhisselâm ile olduğu zaman duâ etmiş, muhtemel olur.) إِنَّهُ Muhakkak هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ gafururrahim Âllâh'tır, bu kusurdan sizi affeder.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ 99-
اللَّهُ أَمِينٌ

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ Ne zamanki (hep beraber Mısır'a gidip) Yûsûf Aleyhisselâm'ın yanına girdikleri zaman. أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ Yûsûf Aleyhisselâm, hükümdara söylemiş. Benim babam ve akrabalarım misafir olarak geliyorlar, müsaade buyur da onları karşılayalım. (Resmi küşat bir saltanat gibi olsun.) Hükümdar da memnun olmuştuk, o zaman da 400.000 asker varmış. Halk ile beraber, Mısır'ın haricine karşılamak için gitmişler.

Yâkûb Aleyhisselâm, evlâtları ile beraber onlara yaklaşıncı görmüş ki sahra dolmuş, halk ve askerlerle beraber sürur içinde memleket. Yûsûf Aleyhisselâm, saltanat tahtına oturmuş. Anası ve babasını birinci safta yanına aldı, kardeşleri de arkalarında. ادْخُلُوا Yûsûf Aleyhisselâm dedi, babasına ve kardeşlerine. "مِصْرَ" "Mısır'a dâhil olun giriniz. اللَّهُ أَمِينٌ" "Allah emin, üzerine, emin olarak girersiniz. Çünkü Mısır'a herkes giremezdi, hükümdar yabancıları istemezdi. Gelen yabancılar biraz kalmaya devam ettikleri takdirde, nihayet çıkarırlar yahutta ceza verirdi. Hükümdarın eli altında olmazsa, Mısır'da kalamazlardı.

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ 100-
رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ
السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ
إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ Ana ve babasını yanına aldı, tahtı üze-

rine oturttu. Halbûki anası vefat etmişti, tekrar onun kardeşi ki teyzeleri ile evlenmişti Yâkûb Aleyhisselâm. وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا On iki kardeş, ana baba secde ettiler (fakat bu bizim bildiğimiz secde değil.) Secde-i şükür, inhina yani beli biraz eğilmek. Sonra diyor eğer yere de olsa, murad Âllâh'tır, mescûdün aleyh'tir. Yûsûf Aleyhisselâm'a yine bir ziyanı yoktur. Yâkûb Aleyhisselâm baba-sıdır, niye bunu yapıyor? Babanın, oğluna yapmasına lüzum yok. Yûsûf Aleyhisselâm rüya görmüştü. Güneş, Ay ve yıldızlar, ona secde ediyordu. Peygamberan-ı İzam'ın rüyası hakikattir. Hakikat olduğu için Yâkûb Aleyhisselâm, bunu yaptı. وَقَالَ يَا أَبَتِ Yûsûf Aleyhisselâm, o zaman dedi. Ey baba, هَذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ vakti ile gördüğüm rüyanın tevili işte zuhur etti. Sen güneş, anam ay, yıldızlar kardeşlerim, işte bu da sûcûd-u inhina; şükür secdesi derler. Âllâh CellaCelâlûhû izhar etti, sabit etti çıkardı. Rabbim, onu gerçekleştirdi.

Yûsûf Aleyhisselâm, bu büyük belâlara mübtelâ oldu ve sabretti Âllâh için. Cenâb-ı Hak da onu büyük derecelere yetiştirdi. Mü'min de böyledir. Eğer halis Âllâh için, kıyamet için, hâli için ağlayıp da müteessir olursa, Cenâb-ı Hakk'ın birçok nimetleri ona hâsıl olur.

إِذْ أَخْرَجْنِي مِنْ In'âm-ı ihsan etti, benim Rabbim. وَقَدْ أَحْسَنَ بِي السِّجْنِ Beni zindandan çıkardı. (Kuyudan çıkardı demiyor, kardeşleri orada mahcup olmasınlar diye. Yoksa kuyunun durumu, zindandan daha ağırdı.) وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ Sizi de sahradan, dız şaridan getirdi. شَيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي Şeytan, kardeşlerimle aramızı ifsad ettikten sonra إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ muhakkak benim Rabbim latiftir istediğini yapar.

الْحَكِيمُ Alim O'dur, kulların ahvâlini bilir. Hakim O'dur, her şeyi yerli yerinde halk eder.

Şem'un gömleği getirdiği zaman, Yâkûb Aleyhisselâm; "Oğlum bu zahmeti çektin de beni mesrur etmek için evvel geldin. Bu kelimeleri unutma. Ben babam İshak'tan işittim. İshak Aleyhisselâm da dedem İbrahim Aleyhisselâm'dan işitmiştir. Sıkıntılı zamanlarında sana fayda verir."

Yâ Lâtifen fevka küllü, ya Lâtif ya Lâtif ya Lâtif.

Ya Lâtifen fevka küllü Lâtif. Ültif-bi fi ümüru killihâ.

Yâkûb Aleyhisselâm'ın oğluna tavsiye ettiği duâ.

Yûsûf Aleyhisselâm ile Yâkûb Aleyhisselâm ve kardeşleri, beraber bulundular yirmi dört sene çok ferah bir hal ile. Bir gün Yûsûf Aleyhisselâm ile beraber, hazineleri gezdirip göstermiş. Kâğıtların bulunduğu bir yere götürmüş. Yâkûb Aleyhisselâm bakmış birçok kâğıtlar var. Demiş; "Oğlum senin birçok imkânın var, kâğıtların var. Ben Kenan'da iken, sen niye bir mektup yazmadın?" Yûsûf Aleyhisselâm cevaben; "Cibril beni men etti" diyor. "Peki, Cibril'den sormadın mı seni niye men etti?" Demiş; "İşte Cibril hazır! Sen, benden daha yakınsın ona, sen sor" demiş. Ve Yâkûb Aleyhisselâm, Cibril'den soruyor; "Sen niye oğlumu, mektup yazmaktan men ettin?"

Cibril cevaben; "Sen sordun kardeşlerine yalancı gömleği getirdikleri zaman, وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ korkuyorum ki kurt onu yesin. Senin orada Cenâb-ı Hak'ka karşı bir kusurun oldu. Onun cezasını çekti Cibril'den soruyorsun. Cenâb-ı Hak" dedi.

Yirmi dört sene kemâl-i sürurla beraber geçirdiler fakat Yâkûb Aleyhisselâm'ın ömrü nihayet buldu. Vefat hazır olduğu zaman

evlâtlarını çağırıyor, onlara bir takım vasiyetler nasihatlar yapıyor. "Ey evlâtlar, Cenâb-ı Hak size bu din-i İslam'ı ihtiyar etmiş, bu din üzerine ölmeye gayret ediniz.

Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?" Dediler ki; "Biz, senin ve senin âbâ-û ecdadın olan İbrahim-û İsmail-û İshak'ın ibadet ettiği mâbudun bil hakka ibadet ederiz" dediler.

Bu imân ciheti tekemmül ettikten sonra, yine oğullarına nasihat ediyor. "İki ahlâka devam ettim ben, siz de ona devam edin. Hiçbir sûrette ne kavlen, ne fiilen bir zalimden yardım beklemedim ve yardım etmedim.

Bir adamdan iyilik gördüğüm zaman, onu şükran-ı nimet ile halka beyan ettim. Bir fenalık da gördüğüm zaman onu gizledim."

Sonra oğlu Yûsûf Aleyhisselâm'a vasiyet ediyor. Diyor ki; Ben vefat ettikten sonra, sen bizzat benimle alâkadar ol. Beni götür İbrahim-û İshak'ın, Arz-ı Mukaddes'te kabirleri muayyendir. Kudüs'te, beni oraya defnediniz."

Yûsûf Aleyhisselâm da saçdan bir tabut yaptırmış. Yâkûb Aleyhisselâm vefat edince, oraya defnetmiştir ve kendi de Mısır'a avdet etmiş.

Kıssadan hisse nedir? Bütün dünyanın mülkü fanidir. Velevki Yûsûf Aleyhisselâm olsun, velevki Mısır hükümdarı da olsa. Mihnetten sonra Yûsûf Aleyhisselâm, bu rif'ate erişti. Bir adam eğer ahiretine talip ise ahiretin izzetini talep ederse, dünyanın mihnetini çekmeden mümkün olur mu? Âllâh CelleCelâlûhû cenneti halk ederken, cennetin etrafını nefsin istemediği şeylerle doldurmuş. Cennete gitmek için, onları basarak gidecek oraya. Cehennem de halk ederken, cehennemin etrafını da nefsin arzu ettiği şeylerle doldurmuş.

Hasan-ı Basri Rahmetûllahi Aleyh diyor ki; "Nasıl sabahladın? Bir adam sabahladığı zaman üç kurşuna hedef olmuştur. Biri belâ kurşunu, ikinci tûl-û emel kurşunu, üçüncü musibet kurşunu. Bunlara hedef olan, bu dünyada nasıl ferahlanır?

Aciptû limen yû'minû bil kaderi keyfe yahzûn.

Bir insan kaza ve kader-i İlâhi ile iyi bağlanmışsa hüznün olmaz.

Ve aciptû limen yû'minû bil-rezzâkı keyfe ye'timül rızkı.

Bir insan, Rezzak Âllâh olduğunu kalben itimat ettikten sonra, niçin rızık için ihtimam edecek?

Ve aciptû limen yû'minû bil-mevti keyfe yefrah.

Bir insan bilir ki muhakkak ölecektir. Nasıl ferah olur, dünyanın mal-û servetiyle?

Ve aciptû limen yû'minû bil-hisâbi keyfe yefzalû.

Bir insan imânı varsa ki kıyamette hesap görülecek, nasıl gafil olur?

Ve aciptû limen ya'rifû tekallübâtüd-dünya keyfe yet'meinnû ileyhâ.

Bir insan bu dünyanın tekallübâtını bilirse, dünyanın hiçbir zaman bir hâl üzerine devam etmediği, gâh sefâlet, gâh iyilik, gâh zenginlik, gâh fakirlik, ya hastalık, ya sıhhat, gâh üzüntü, gâh ferah. Bütün bunlar, dünyanın hiç olduğuna delâlet eder, devam etmediğine delâlet eder. Bir insan bunu bildikten sonra, nasıl olur da dünyada rahat eder?

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ebâ Zer Radyâllâhû Anh'a buyuruyor. "Ya Ebâ Zer gemiyi tecdid et. Çünkü deniz derindir" yani tecdid-i imâna işarettir.

Hiç olmazsa haftada bir defa tecdid-i imân ve nikâhta bulunmalı. Bu nikâh da ne şahit ister ne de mehir. Hanıma diyor ki; "Kelime-i şehadet getirelim, imânımızı tecdid edelim." İki taraf kelime-i şehadet getirirler, ondan sonra birbirinin elini tutarlar. "Nefsini bana aile olarak, nikâh-ı tezvic ettin mi?" "Evet." "Ben de kabul ettim" der. Nikâh olur, tecdid edilir.

Çünkü insan farkında olmadan ağızından birçok kelimeler çıkar. Tecdid nikâh yapılıncaya, daha ziyade kuvvetli olur.

Onun için Râsûl-û Ekrem buyuruyor. "Sefer için zââdeyi tamam al, sefer uzaktır. Ameli, halis Âllâh için yap. Nâkit; tenkid eden. Basirdir, bilir Âllâh. Amel, hâlis Âllâh için olmadıktan sonra, milyonlarca amel de olsa hiç kıymeti olmaz. Cenâb-ı Hak, hâlis ameli sever. İster az olsun fakat halis olsun.

Yâkûb Aleyhisselâm'ın vefatından sonra, Yûsûf Aleyhisselâm yirmi üç sene daha yaşamış kardeşleri ile beraber. Ondan sonra bir rüya görüyor. Rüyada babası Yâkûb, dedesi İshâk Aleyhisselâm her ikisi de cennette oturmuşlar. Cennet hulleleri içinde derler ki; "Ey Yûsûf, sen bize gelirsün üç gün sonra." Hakikaten üç gün sonra da Azrail Aleyhisselâm hazır olur. Yûsûf Aleyhisselâm kardeşlerini çağırıyor. Kardeşlerinin büyük olanı Yahuda'yı, kendine veliaht yapıyor. Kendisine bir takım vasiyet ve nasihatlar söyler. Ondan sonra başlar Cenâb-ı Hak'ka iltica etmeye.

رَبِّ قَدْ أَتَيْتَنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ 101-
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيَّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا
وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ

Peygamberan-ı İzam'ın bir hassası var, malûmya ecel Âlîlâh'ındır. Cenâb-ı Hak, ne isterse o olur. Onların eceli geldiği zaman, eğer isterlerse dünyada daha çok zaman kalabilir. Cenâb-ı Hak, ecelini tehir eder. Âlîlâh-û Teâlâ, onların reyine bırakıyor. Fakat o zaman da Cenâb-ı Hakk'ın iltifatı, o kadar çok zuhur eder ki dünya gözlerinde hiç mesabesine iner, yalnız ahireti görür ve artık ahireti arzu eder.

İbrahim Aleyhisselâm'ın vefatı zamanında Cibril-i Emin, Azrail Aleyhisselâm ile beraber geliyor, kabz-ı ruhu için. İbrahim Aleyhisselâm diyor, Cebrail Aleyhisselâm'a; "Âlîlâh-û Teâlâ, beni dost edindi. Dost, dostun ruhunu kabzeder mi?" Cibril-i Emin mütehayyir kalıyor, diyor ki; "Ya Rabbi, senin halilin böyle diyor, ne cevap vereyim?" Cenâb-ı Hak da cevaben; "Dost dostunu davet ederse, dost geri kalmak ister mi?" Bunun üzerine İbrahim Aleyhisselâm, "Şimdi ölüm bana tatlıdır" diyor.

Yûsûf Aleyhisselâm ve diğer peygamberler de böyledir. Yûsûf Aleyhisselâm da bu saltanat zenginlik içinde kardeşleri ile beraber, Züleyha Radıyâllâhû Anhâ, bütün imkânlar içinde iken, mele-i a'lâyâ rucû galip oldu ve başladı. رَبِّ "Ey Rabbim, Hâlikim. وَعَلَّمْتَنِي Sen dünya ve ahiret mülkini verdin. HADİSLERİN, EVVELKİ KİTAPLARIN VEYAHUT RÜYALARIN TEVİLİNİ bana talim ettin. Ya Rabbi, فَاطِرَ السَّمَوَاتِ nimet-i İlâhiye'ye şükren beyan ediyor. فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Yerleri ve gökleri halk eden sensin. أَنْتَ وَلِيٌّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ Dünya ve ahirette veliyim, sahibim sensin ya Rabbi. تَوَقَّنِي مُسْلِمًا Ruhumu müslim olarak kabzet, beni Müslüman olarak öldür. وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ Beni sâlihler arasına kat, beni sâlihlere ilhak et" ki âbâ-ü ecdadıdır diyor.

Bu münâcatı üzerine, Yûsûf Aleyhisselâm bir hafta sonra vefat etti ve kardeşini veliaht yaptı. Ondan sonra haber, Züleyha Radıyâllâhû Anhâ'ya ulaştı. Züleyha Radıyâllâhû Anhâ geldi, ah-û figan ile ağlamaya başladı. Sordu; "Son kelimesi ne idi, Yûsûf Aleyhisselâm'ın?" Dediler, son kelimesi; تَوَقَّنِي مُسْلِمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ O da başladı böyle duâ etmeye, bu duâyı tekrar etmeye.

"Ya Rabbi ruhumu kabzet, Yûsûf Aleyhisselâm'ın ruhuna ilhak et" böylece duâ ve niyazda bulundu. Hâlik-i Kâinat Erhamurrahimin'dir, onun duâsını da kabul etti. Henüz Yûsûf Aleyhisselâm'ın cenazesi kalkmadan, Züleyha Radıyâllâhû Anhâ da vefat etti.

Rivâyet olunduğuna göre; Yâkûb Aleyhisselâm, Mısır'da oğlunun yanında 24 sene yaşadıktan sonra vefat etmişti. Önceden yaptığı vasiyet üzerine naaşı, Şam'da defnedilmiş bulunan babası İshak Aleyhisselâm'ın yanına gömüldü. Yûsûf Aleyhisselâm, babasından sonra 23 yıl daha yaşadı. Onun naaşını da Mısırlılar, mermer bir sandık içine koyarak Nil'e defnettiler. Mısırlılar, onu çok sevdikleri için onun naaşının kendi memleketlerinde kalmasını istemişlerdi. Daha sonra Mûsâ Aleyhisselâm, onun naaşını bularak babası Yâkûb Aleyhisselâm'ın yanına götürüp defnetti.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا - 102
أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ Ey Habibim Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhivesellem. İşte bu Yûsûf Aleyhisselâm'ın kıssası gayb haberler rindendir. نُوحِيهِ إِلَيْكَ Ey Habibim, onu sana biz vahy ediyoruz. وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ Sen, onların yanında değildin. إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ Çünkü onlar hile yaparak işlerine karar verdikleri zaman, sen on-

ların yanında değildin. وَهُمْ يَمْكُرُونَ Onlar hile yaparken, Yûsûf Aleyhisselâm ve babasını aldatırken sen orada değildin.

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ -103

Ne kadar haris olsan da yine çoğu insanlar, (inatlarından ve küfürde ısrarları yüzünden) imâna gelmezler.

Rivâyete göre yahudilerle müşrikler, Râsûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, Yûsûf Aleyhisselâm kıssasını sormuşlar. O da Tevrat'a muvafık olarak haber vermiş fakat yine imân etmemişler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem mahzun olmuş ve bu âyet inmiş.

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ -104

Halbûki sen, onlardan buna karşı bir ecr-i ücret de istemiyorsun. وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ Bu Kur'an, va'z-ı nasihattır bütün âleme. İmân edenler hissedar olurlar, imân eth meyenler mahrum kalır.

وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ -105

Ne kadar çok âyetler var فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ yer- de ve göklerde (varlık ve birliğine, hikmet ve kudretinin kemâline delâlet eder.) يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ Görürler de onlar, bu delillerden yüzlerini çevirip geçerler.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ -106

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ Onların çoğu, Âllâh-û Teâlâ'ya imân etmezler. إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ Ancak ortak, şirk koşarak Âllâh'a imân ederler.

Arabistan halkıda bir Âllâh'a imân ederlerdi. Ancak çeşitli şekillerde Âllâh'a ortak koşuyorlardı. Mekkeliler, "Melekler Âllâh'ın kızlarıdır." Bir kısım müşrikler de "Âllâh'a yaklaşmak için putlara tapıyoruz" derlerdi. Hristiyanlar, "İsâ Âllâh'ın oğludur" derken, yahudiler de "Üzeyir Âllâh'ın oğludur" diyorlar. Böylece insanların çoğu, Âllâh'a ortak koşuyorlardı.

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ 107

أَفَأَمِنُوا Bunların azab-ı İlâhî'den korkmadıkları. Bunlar emin midirler? أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ Âllâh'ın bir takım gazabı gelse, onları ihata ederse أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ yahut kıyamet gelir de ansızın gelir de hiç haberi olmaz. Bunlar nasıl emin olurlar?

Sadekâllâhülazim ve bellega Rasûlühünnebiyyül-kerim. Ve nahnû alâ zalike mineşşahidîneşşakirin.

Âllâhümmerhamnâ bil Kur'anil-azim vec'alhü lenâ imamen ve nûran ve hüden ve rahmeten Yâ Rabbel Âlemin.

Âllâhümme zekkirnê minhû mâ nesinâ ve allimnê minhû mâ cehilnê ver-zuknê tilâvetehû ênê-elleyli ve etrafennêhâri vec'alhû hüccetellenê Yâ Rabbel Âlemin.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي Ey Habibim Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhive-sellem, onlara böyle cevap ver. Benim yolum budur. Benim yolum halkı Tevhid-i İlâhiye davet, ahiret nimetlerine nail olmak için ihzaratta bulunmayı halka söylemektir. أَدْعُو إِلَى اللَّهِ Ben, halkı Âllâh'ın dinine davet ediyorum. عَلَى بَصِيرَةٍ Ben insanları basiret üzere (yakine ve burhana dayanarak) Âllâh'a davet ediyorum, hüccet-i vâziha üzerine hakkı batıldan tefrik etmek üzerine davet ediyoruz. أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي Bana tâbi olanlar da böyledir. Kıyamete kadar bana tâbi olan ulemâ, hakiki âlim, peygamberan-ı izamın varisleridir. Benim yolum budur, onlar da aynı yolu takip ederler. Halkı, Âllâh'ın yoluna davet ederler ama sert ile değil. Hiddet şiddet ile değil, basiret üzerine وَسُبْحَانَ اللَّهِ Âllâh-û Teâlâ'yı tenzih ve takdis ile tesbih ederim, noksan sıfatlardan tenzih, kemal sıfatlarla muttasıf olduğunu bilerek. وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ Ve ben müşriklerden değilim.

Halis olarak birisine bir meseleyi bildirirse, izah eder anlatırsa gücü yettiğinde, bir emri ifâ etmiş olur.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا Ey Habibim Ekmelerrâsul Sallâllâhû Aleyhivesellem, senden evvel gönderdiğimiz peygamberan-ı

izam da hepsi, senin gibi kendilerine vahyettiğimiz şehirli erkeklerden başkaları değildi, (melek değillerdi.) **مَلَكٌ يُوحَىٰ إِلَيْهِمْ** Melekler vasıtası ile o peygamberlere vahiy gönderilir, onlar da ümmetlerine tebliğ ederlerdi. (Niye acâip görüyorlar?) Sen de onlar gibi bir peygambersin, insansın, erkek olarak gelmişsin (melek değilsin.) Onlara, Ahkâm-ı İlâhiye'yi melekten aldığın gibi tebliğ edersin. (Hanımlar, peygamber olmadığı gibi, hüküm sahibi olamazlar. Hanımlardan veli-evliyâ olanlar vardır.) **مِنَ أَهْلِ الْقُرَىٰ** Peygamberan-ı İzam'ın hepsi şehirlerden gönderilmiştir. Köy halkı, sahra, bâdiye halkının gılzâtları fazla olur, malûmatları daha noksan olur. **أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ** Acaba kâfirler yeryüzünde gezip kendilerinden öncekilerin, **فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ** onlardan evvel gelen ümmetler, peygamberlerini tekzip ettikleri için akıbetleri ne oldu bilmiyorlar mı? Hangi kavim peygamberine isyan etmişse, Âllâh-û Teâlâ onları helâk etmiştir. **وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا** Ahi-ret yani cennet. Dâr-ı ahiret, cennettir. Âllâh'a ittika ile muamele eden, Âllâh'tan korkanlara hayırlıdır dünyadan. Sakınanlar için ahiret yurdu elbette daha iyidir. **أَفَلَا تَعْقِلُونَ** Hala aklınızı kullanmayacak mısınız? Akıllarını niçin kullanmıyorlar, bilsinler bunları?

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا ۖ فَنُجِّىَ مَن نَّشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ 110

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ Peygamberan-ı İzam vazifelerini yaptılar, onlar da isyân ettiler. O derece ki âdetâ peygamberler me'yus oldular. **وَضَنُّوا** Zannettiler ki **جَاءَهُمْ نَصْرُنَا** (kendilerini tekziben kavimlerinin imânlarından) ümitlerini kesip de imâ-

na gelenlerden dahi tekzip olunacaklarını zannettikleri sırada, onlara nusretimiz gelmiş ve dilediğimizi kurtarmışızdır. Cenâb-ı Hak'kın lûtf-û keremi, insanların tam me'yus oldukları zamanlarda zuhur ediyor. فَنَجِّى مَنْ نَشَاءُ Halas ettik istediklerimizi. وَلَا يُرَدُّ Red olunmaz بِأَسْنَا azabımız الْمُجْرِمِينَ mücrimlerden, müşriklerden. Müşriklere, mücrimlere azabımız nâzil olduğu zaman, hiçbir şekilde red olunmaz, geri gitmez, çevrilmez.

Bu âyet-i kerimede, Râsûl-û Ekrem'e teselli var. Bunun zaferi biraz geç olursa müteessir olma. Senin kardeşlerin olan Peygamberan-ı İzam da tebligatını yapmışlar, üzülmüşler hatta ye'is haline gelmiş. Ondan sonra bizim yardımımız zuhur etmiştir.

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى -111
وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

Enbiya-i İzam'ın kıssaları, 28 peygamberin ahvali Kur'an-ı Azimüşşan'da buyurulmuş. Peygamberan-ı İzâm'a imân, imânın erkânındandır. Bir kısmını ibret için Cenâb-ı Hak, Habibine bildirmiştir. Kur'an'da mevcut olduğundan, biz aynen imân ediyoruz. Diğerlerini beyan etmemiştir, mevcudiyetini imân ediyoruz. Kur'an-ı Kerim'inde bildirilenlerin ecim ibretleri var. Onların kıssalarında hisseler var. Akıllı başında olanlar, peygamberan-ı izamın ahvalinden hisse alırlar.

Yûsûf Aleyhisselâm'ın kıssasında olan birtakım beyanatların hikmetleri;

1- Yûsûf Aleyhisselâm, babasının yanında kardeşlerinin yaptı-

ğı zulmü söylemedi. Kerim olan kimsenin şânı; af ettikten sonra, af ettiği kimsenin kabahatını yüzüne vurmak olmaz.

2- Bir kimse velevki sâlih bir kişiye rasgelse, onu evine götürüp ailesiyle mahrem yapmak, “efendim istediğiniz zaman buyurun, hanım efendi evdedir” demek, bu doğru değildir. Eğer sâlih bir adam olsa bile, itimat etse bile hanıma itimat olmaz. Mısır’ın Azizi bunu yaptı, hata etti. Eğer ki Yûsûf Aleyhisselâm ismet-i İlâhiye’deydi, muhafaza etti kendini. Fakat herkes Yûsûf Aleyhisselâm gibi olamaz ki.

3- Eğer sâlih adama şüphesi yoksa bile, hanıma şüphesi var.

İnsan hiçbir zaman hanımların hilelerinden emin olmamalı, ne kadar dostluk gösterse bile şehveti galiptir. Öyle ise emin olmamalı.

4- Yûsûf Aleyhisselâm, kardeşleri özür beyan ettiği zaman derhal hatalarını kabul etti. Bir adam da bir kusur yapsa, gelip özür beyan ettiği zaman özrünü kabul etmeli. Asi olanlar da Âl-lâh’a karşı aff-ı mağfiret talep edip istiğfar ederlerse, Âllâh da mağfiret eder.

5- Yûsûf Aleyhisselâm, Mısır’a girerken bağlı olarak geldi. Köle idi, hapse girdi. Onlara tahammül ettikten sonra Aziz-i Mısır oldu. Bir Müslüman da imânı olduktan sonra kefenin içine giriyor, kabirde hapis olur, sabırdan sonra ahirette sultan olur.

6- Yûsûf Aleyhisselâm genişlik zamanında ziraatın hâsılatını, sıkıntı zamanına hasretti. Bizim için de bu dünya, ahiretin mezraası ziraatıdır. Biz bu dünyada elde ettiğimiz ziraati, ahirete hasredeceğiz.

Yûsûf Aleyhisselâm’ın saltanatı, mahlûkâtın arasında büyük bir nimet genişlik oldu. Yokluk fakirlik çekmediler. Bir kimse bir

hizmete, hükümet tarafından bir merci olursa, eğer o vazifeyi Âl-lâh için yaparsa! Nasıl ki Hâlik-i Kâinat, Yûsûf Aleyhisselâm'ı bu hal üzerine sevaplandırdı. O kimseler de aynı sevâba nail olur. Vazifesini yapıyor. Vazifesini Âllâh için yaparsa, vazifeyi aldığı gibi sevâba da nail olur.

Yûsûf Aleyhisselâm'a karşı bir hediye bulamadılar ancak müzahraf olan birtakım deliller buldular para yerinde. Dediler; "Biz geldik ama malımız kıymetsizdir. Öyle geldik dediklerinde, Yûsûf Aleyhisselâm derhal kabul etti. Eğer biz de Âllâh-û Teâlâ'ya karşı yapmış olduğumuz ibadetlerden dolayı, "Ya Rabbi! Sana layık olan bir ibadet elimizden gelmiyor" demelidir.

Sadiyi Şirazi buyuruyor; "Ben, Gavs-ı Geylani Kaddesallahü Sırrahülaziz'i gördüm. Mekkeyi Mükerrreme'de yüzünü çakıl taşlarının üzerine koymuş, Kâbe'ye bakıyor ağlıyor, diyor ki; Yâ Gafûru Ya Rahim. Ya Gafûru Ya Rahim, timilânike ezzalûmin cehül cikâyet titirâşâyet. Ey Gafûr-u Rahim olan Âllâh, zalim-i cahil olan, nefsi-ne zalim olan, hakikate cahil olan bizim gibilerden, sana lâayık ne olabilir?"

Abdulkâdir-i Geylani böyle söylerse, bize ne kalır?

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولَى الْأَلْبَابِ Geçmiş peygamberler ve ümmetlerinin kıssalarında, akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır. مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى Bu Kur'an-ı Azimüşşan, bu hisseler, kıssalar, münafıkların dedikleri gibi uydurulur bir söz değildir. وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ Ancak kendinden önceki kitapların tasdiki ve her şeyin tafsilidir. وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ İnsanın muhtaç olduğu hâlâl-i haramı, mev'izayı tafsil eden her şey var içinde. وَهُدًى وَرَحْمَةً Dalâletten hidâyettir bu Kur'an, in'âmı ve ihsanı İlâhi'dir dünya ve ahirette. Ama kime? لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ İmân edenlere. İman

etmeyenlere bilakis azap olur. Kur'an-ı Azimüşşan Hâdi ve Müdıl'dır. İmân edenleri hidâyete getirir, imân etmeyenleri dalâlete götürür. Hatta Râsûl-û Ekrem de Hâdi ve Müdıl'dır.

